

культура

№ 40
7 жовтня, 2011 рік

і життя

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА УКРАЇНСЬКА ГАЗЕТА

ЛІТЕРАТУРА › с. 14–15

ЛЕБЕДИНЕ ПОВЕРНЕННЯ

ТЕАТР › с. 11

ОДЕСА ТЕАТРАЛЬНА

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО › с. 9

КРАСА У МАРМУРІ

Фото Сергія ПІРЕВА / Musik-review Ukraine

**О музико,
що робиш ти зі мною!..** с. 5–7

4 820100 930016

НАЦІОНАЛЬНИЙ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК СВЯТКУЄ 85-РІЧЧЯ

У Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику відбувся II музейно-педагогічний фестиваль «Мій рідний край». Захід пройшов у рамках святкування 85-ліття заповідника, заснованого 29 вересня 1926 року. Тоді ВУЦВК і Рада народних коміса-

рив УРСР ухвалили постанову «Про визнання колишньої Києво-Печерської лаври історико-культурним державним заповідником і перетворення її на Всеукраїнське музейне містечко». До його складу увійшли: музеї культів та побуту, нумізматики, староукраїнської будівельної техніки, українських старожитностей, перша Всеукраїнська реставраційна майстерня, друкарня Всеукраїнської академії наук, храми, фортечні мури, Ближні та Дальні печери, дзвіниці, архівний фонд Києво-Печерської лаври, бібліотеки.

Співробітники закладу віддають багато сил і натхнення у національно-патріотичне, духовне виховання підростаючого покоління. Тож у фестивалі «Мій рідний край» взяли участь саме юні вихованці навчальних закладів Києва, з якими співпрацює науково-дослідний відділ музейних програм і проектів. Під час акції було презентовано кращі відеофільми, художні та музичні твори про малу батьківщину, які підготувала молодь. Свій доробок представили київський міський центр «Родинний дім», Київське вище професійне училище технологій та дизайну одягу, Міжрегіональне вище професійне училище зв'язку, Державний професійний навчальний заклад «Центр ювелірного мистецтва».

Під час святкового концерту йшлося й про історію всесвітньо відомого заповідника. Зокрема, присутні згадали видатних учених, і окремо віддали шану академіку Петру Троньку, який пішов від нас цього року. Заклади-учасники були відзначені дипломами і нагородами. А на завершення фестивалю всіх запросили на лекцію-екскурсію залами нещодавно відкритого Музею історії Києво-Печерської лаври.

Ганна ПАРОВАТКІНА

На знімку: учні Київського вищого професійного училища технологій та дизайну одягу представили на фестивалі створену власноруч колекцію етнічного одягу «Сонячна Україна»

ПОТРІЙНЕ СВЯТО В ОДЕСЬКІЙ ФІЛАРМОНІЇ

На початку жовтня колектив Одеської філармонії одночасно відзначив Міжнародний день музики, відкриття нового 164-го сезону і свій 80-річний ювілей. Цього дня вхід до храму музики був для всіх вільним, а велику залу заповнювали і меломани – давні шанувальники філармонії, і студенти та школярі, яких вона прилучає до високого мистецтва.

На ювілей філармонія влаштувала два святкових концерти. На денному під назвою «Майстри і вундеркінди» виступали вихованці середньої спеціальної музичної школи імені Петра Столярського, заслужений артист України піаніст Володимир Саксонський, лауреат міжнародних конкурсів гітарист Анатолій Шевченко та інші. А увечері відбувся гала-концерт «Музика для душі», де були представлені філармонійні колективи і солісти. У першому відділенні – камерний оркестр під орудою заслуженого артиста України Ігоря Шаврука, у супроводі якого продемонстрували майстерність солісти: піаніст Олексій Ботвинов, баяніст Володимир Мурза, вокальний дует «Доля» у складі народних артистів України Тетяни Буркацької та Лариси Стадніченко. Далі свої улюблені тво-

ри виконували народні артисти України Людмила Довгань і Михайло Бакальчук, заслужені артисти України Олена Стаховська і Світлана Тимофєєва, лауреати міжнародних і всеукраїнських конкурсів Олена Вишневіська, Андрій Полканов, Сергій Побережнюк, театр музики «Ренесанс», тріо бандуристок «Мальви», етноколектив «Чайка».

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ
На світлині: приміщення
Одеської філармонії

ЗАПРОШУЄ «ЗАМОК РАДОМИСЛЬ»

Наприкінці вересня відбулося урочисте відкриття історико-культурного комплексу «Замок Радомисль», що знаходиться в Житомирській області, м. Радомисль.

Власне «Замок Радомисль» – це один із наймасштабніших історико-культурних проектів, здійснених в Україні за роки незалежності. Сьогодні тут міститься єдиний у світі Музей української домашньої ікони, зібрання якого налічує понад 5000 ікон XVII–XX ст. з усіх регіонів України. У музеї представлені ікони народних і професійних іконописців, багатометрові домашні іконостаси, гуцульські складні й козацькі ковчеги,

подорожні образи, ікони, вирізані з дерева, відлиті з металу, написані на склі. Експозиція музею є найчисленнішою в Україні за останні 20 років, а сам музей – найбільшим у своєму роді на теренах СНД.

Ініціатором створення комплексу і його фундатором є відомий громадський діяч, меценат та лікар Ольга Богомолець. Зібравши за 15 років та врятувавши від понівечення в часи «войовничого атеїзму» найбільшу колекцію ікон, Ольга Богомолець вирішила відновити історичну пам'ять, духовний спадок українців та повернути домашню ікону людям.

У програмі урочистого відкриття було проведено екскурсію музеєм та замком, відбулася прес-конференція за участю консультантів відновлення «Замку Радомисль» – фахівців у галузі архітектури, мистецтва, історії тощо, а також феєрична зустріч із середньовічними лицарями на території замку.

ФЕСТИВАЛЬ В БАХЧИСАРАЇ

15–16 жовтня в Бахчисараї відбудеться фестиваль-екскурсія «Східні ворота. АртПоле-Крим». Середина осені у Криму – це час спостережень, усвідомлень і стиглих плодів – айви, горіхів і гранатів. Час, що дає можливість ще раз відчувати літо, проте вже немає галасливих туристів, дискотек і шаленої спеки.

«Східні Ворота. АртПоле-Крим» – це фестиваль-екскурсія по місту-саду, в якому є прекрасний Ханський палац, Успенський монастир, середньовічний університет Зинджирли медресе, печерне місто Чуфут-Кале, мечеті, старовинні цвинтарі та фонтани. Фестиваль для тих, хто шукає глибшого порозуміння з навколишнім світом, чому сприятиме дивовижна історія цього міста, де з давніх-давен жили люди різних національностей і релігій, де й нині звучить кримськотатарська, українська, російська, вірменська, грецька, польська та інші мови.

У програмі фестивалю відбуватиметься безліч майстерень з кримськотатарських реме-

сел, приготування традиційних страв. Музична програма складатиметься з двох частин – традиційної музики народів Криму: кримських татар, чингіне, греків і османів, та міжнародної world-music-програми.

Портал «Культура»

«ПОКУТСЬКІ ДЖЕРЕЛА»

У Коломийському районі готуються до IV Обласного відкритого фестивалю аматорського мистецтва «Покутські

джерела». Оргкомітет очолила голова Коломийської РДА Михайло Негрич, заступник голови ОДА Роман Іваницький, міський голова Ігор Слюзар. Фестивальну естафету з Тлумача прийняла голова райдержадміністрації Михайло Негрич. Наступного року фестиваль відбудеться в Тисмениці.

Завдання фестивалю «Покутські джерела» – відродження, збереження, популяризація та подальший розвиток найкращих зразків покутської автентичної народної творчості, сучасного мистецтва, посилення впливу традиційного народного мистецтва на духовне та естетичне збагачення українського народу; залучення до творчої діяльності обдарованої молоді; створення умов для більш повного розкриття творчих особистостей у різних жанрах аматорського мистецтва, у відкритті нових імен та популяризації їх творчості на теренах Покутського краю та за його межами; взаємообмін між районами та збагачення культурно-мистецьких традицій Покуття.

Яна ЛЕВИЦЬКА

ПОЛЬСЬКА ПОЕЗІЯ В КИЇВСЬКОМУ МЕТРО

У книгарні «Є» стартував проєкт «Вірші у метро», приурочений головуванню Республіки Польща в Євросоюзі. Після Лондона, Парижа та Мадрида дні популяризації польської поезії настали в Києві.

Упродовж трьох тижнів увагу киян у метро буде привертати не лише звична очам реклама, а й поезія. Потяг із віршами польських класиків та молодих авторів, перекладених українською мовою, рухатиметься Сирецько-Печерською лінією. Також вірші Віслави Шимборської, Тадеуша Ружевиша, Яцека Денеля та інших авторів надихатимуть містян на станції метро «Театральна» і «Поштова площа».

Насолодиться польською поезією кияни та гості міста зможуть і на вулиці. Наприклад, вірші Чеслава Мілоша буде розміщено на стінах стадіону «Динамо» та на одній з алей Маріїнського парку, а поезія сучасних польських авторів – на алеї між Червоним корпусом Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Університетським ботанічним садом.

Анна ШКІЛЬНА

ФЕСТИВАЛЬ ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ АКТОРКИ МАРІЇ ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ

Із 4 до 9 жовтня у столичному Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка відбудеться VIII Міжнародний фестиваль жіночих монодрам «Марія». Мистецький проект організовано Міжнародною благодійною організацією «Міжнародний інститут театру» (Український центр) за фінансової підтримки Міністерства культури України.

VIII Міжнародний театральний фестиваль «Марія» має девіз: «Гортаючи сторінки європейської культури», присвячений представникам світової культури – Івану Франку, Тарасу Шевченку, Лесі Українці, Генріку Сенкевичу, Чеславу Мілошу, Тадеушу Ружевичу, Михайлу Булгакову та Ференцу Лісту.

На Камерній сцені Національного театру імені Івана Франка свої вистави покажуть митці з України, Польщі, Росії, Чехії, Азербайджану, Угорщини.

В рамках фестивалю відбудуться майстер-класи та круглий стіл «Полілог культур», а також міжнародна конференція «Магія культур», в якій візьмуть участь вчені кафедр славістики університетів США, Великої

Британії, Італії, Хорватії, Польщі і Росії, а також знані українські науковці.

У фойє театру на огляд гостей та учасників дійства будуть розгорнуті виставки.

ВРУБЕЛЬ І КИЇВ

Із 8 жовтня до 6 листопада у Музеї російського мистецтва діятиме виставка «Врубель і Київ». Її присвячено 155-річчю від дня народження майстра, і вона є десятою (ювілейною) виставкою творів художника у Києві.

Експонування колекції творів М. Врубеля у залах музею стало традицією вже з 1976 року. Київський національний музей російського мистецтва – одне з найбільших зібрань творів «київського періоду», які склали основу виставки

«Врубель і Київ», на ній буде представлено близько 120 творів живопису, графіки, скульптури.

Ідея виставки – якнайповніше розкрити всі грані творчості майстра. Експозиція умовно ділиться на чотири розділи («деталі», «люди», «квіти», «боги, ангели, пророки») й розгортається послідовно від краси «світу гармонічних деталей» до глибин світу духовного.

В рамках виставки проводитимуться лекції, театралізовані вистави для дітей, а на завершення – відбудеться фортепіанний концерт.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ТУР ОРКЕСТРУ СВЯТОГО МИКОЛАЯ

Із 11 жовтня країною гастролюватиме польський гурт «Оркестр святого Миколая». В рамках туру вони гратимуть у восьми містах: Києві, Нікополі, Дніпропетровську, Бахчисараї, Одесі, Хмельницькому, Тернополі та Івано-Франківську.

Створений ще 1988 року, Оркестр св. Миколая – без сумніву, є одним із найкращих фолкових колективів Польщі. Починаючи з 90-х років і до сьогодні гурт диктує стилістику цього музичного напрямку, знаходиться в його авангарді.

Характерне звучання композицій виникає завдяки поєднанню різних технік народного співу та своєрідних інструментів – мандоліни, нікельхарпи, цимбала та екзотичних духових. Творчість гурту інспірована в першу чергу карпатським фольклором – лемківським, гуцульським, гуральським. Авторські аранжування дають нове життя старовинним мелодіям та текстам, завжди створюючи особливу містичну атмосферу виступу.

Останнього разу музиканти порадували українську публіку своїм виступом на фестивалі «Шешори Подільські-2008». Під час цьогогорічного туру вони запропонують як добре знані, так і нові для української публіки композиції.

Портал «Культура»

2 жовтня 2011 року на 75-му році пішов із життя

ГНАТЕНКО Володимир Порфирівич

– заслужений діяч мистецтв України, член Спілки театральних діячів України, колишній перший заступник міністра культури, генеральний директор Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка, генеральний директор Національної циркової компанії.

Володимир Порфирівич Гнатенко народився 31 березня 1937 року в с. Попівка Канівського району Черкаської області.

1966 року закінчив театрознавчий факультет Київського інституту театральних мистецтв ім. І. Карпенка-Карого.

Трудову діяльність розпочав у 1954-му в геологорозвідувальній експедиції. В 1957 році був призваний до війська і проходив службу на посаді начальника військового клубу. Після демобілізації, навчаючись у театральному інституті, працював директором і режисером будинків культури.

Із 1968 року – заступник, а з 1969-го – директор Рівненського музично-драматичного театру. В 1973 році запрошений на роботу до Києва на посаду першого заступника генерального директора – художнього керівника Українського гастрольно-концертного об'єднання «Укрконцерт».

Із 1975 року на відповідальних посадах у Міністерстві культури України: головний інспектор Управління театрів, 1976-го – начальник відділу кадрів – заступник начальника Головного управління кадрів та навчальних закладів Міністерства культури України.

Із 1977 року – заступник начальника, а з 1978-го – начальник Головного управління театрів та музичних установ Міністерства культури України.

1981–1991 рр. – директор Державного академічного театру імені Івана Франка.

Із 1991 року – перший заступник міністра культури України.

У 1993-му призначений президентом Українського державного творчого об'єднання цирків «Укрдержцирк».

Із 1995 року – президент Державної циркової компанії України, а з 1998-го – генеральний директор – художній керівник Державної циркової компанії України.

Працюючи на відповідальних посадах, виявив себе висококваліфікованим досвідченим керівником. Здобув незаперечний авторитет і повагу.

Автор ряду статей із питань розвитку мистецтва. Нормативні документи, розроблені і запропоновані Володимиром Порфирівичем Гнатенком, здобули схвальні відгуки фахівців і одержали позитивну оцінку в Інституті економіки АН УРСР.

У середовищі театральних діячів України і колишнього Союзу завоював визнання і репутацію вдумливого і прогресивного керівника, відтак у 1989 році був обраний президентом Асоціації театральних менеджерів СРСР.

Упродовж багатьох років свої зусилля, творчу енергію, знання і досвід віддавав національному мистецтву, чим зробив значний особистий внесок у його розвиток і відродження.

Міністерство культури України висловлює глибоке співчуття рідним, близьким та колегам Гнатенка Володимира Порфирівича.

Кулиняк М.А.; Богуцький Ю.П.; Губіна О.О.; Арсірій Я.О.; Кохан Т.Г.; Лісничка В.М.; Ступка Б.С.; Вантух М.М.; Рожок В.І.; Резнікович М.Ю.; Безгін І.Д.; Безгін О.І.; Петелько С.В.; Шевченко В.Д.; Шевченко Л.О.; Остапенко Д.І.; Корнієнко В.В.; Музиченко О.М.

Театральна спільнота нашого міста зазнала тяжкої втрати 28 вересня 2011 року відійшла у вічність заслужений працівник культури України, лауреат міжнародної премії «Дружба», журналістка

ЖИЛІНА Людмила Іванівна

Народилася Людмила Іванівна 18 травня 1938 року у селищі Кобеляки Полтавської області в родині службовців. Закінчила факультет журналістики Національного університету імені Тараса Шевченка (1962 року). Працювала в газеті «Молода гвардія». Понад 35 років очолювала інформаційно-мистецьке видання «Театральний концертний Київ» (1973–2009 роки). Журналу присвятила половину свого життя, тож за цей час пані Людмила встигла написати майже про всіх київських акторів та багатьох майстрів сцени з інших міст. Рецензія на виставу «Мазепа» хмельницького театру «Кут» (червень 2011 року) була її останньою публікацією в газеті «Культура і життя».

Своїм колегам часто казала: «Не жалійте добрих слів для тих акторів, що починають свій творчий шлях, цей аванс довіри допоможе служити сцені впродовж усього життя».

Людмила Іванівна добре знала сучасний театральний процес, завжди знаходила час для перегляду прем'єрних вистав, концертів класичної музики, художніх виставок. Була прикладом безмежної відданості своїй справі. Її статті з питань духовності й культури друкувалися в газетах «День», «Урядовий кур'єр», «Україна молода», «Дзеркало тижня», «Хрещатик».

Пані Людмила була авторкою двох дитячих книжок «У дитсадку «Лісова галявина» та «Літо з бабусею», співавтором довідника «Театри та концертні зали Києва». Для видання «Енциклопедія сучасної України» підготувала десятки статей про митців. Працювала над книжкою цікавих історій про циркових тварин та дресирувальників. П'єса для дітей «Кувасик йде на допомогу» одержала особливу нагороду журі III Всеукраїнського конкурсу радіо«ес (2010), а «Пригоди в заповіднику» серед трьох кращих творів цієї номінації – відзначені дипломом всеукраїнського літературного конкурсу «Коронація слова» (2011).

За два тижні до смерті закінчила п'єсу для театру ляльок. Була членом Національних спілок журналістів та театральних діячів, неодноразово нагороджувалася грамотами. Впродовж десяти років входила до складу експертів премії «Київська пектораль». Її творчий доробок увійде до літопису театального процесу нашої країни.

Діяльною, енергійною, залюбленою в життя жінкою залишиться Людмила Іванівна Жиліна в пам'яті театралів, колег, друзів та рідних.

Хай земля їй буде пухом.

Колеги, митці, рідні.

Я, ти, він, вона, а разом – країна

У Мистецькому арсеналі відомий київський фотограф Ігор Гайдай презентував свій новий проект «РАЗОМ.UA», над яким працював вісім років. 32 оригінали фото, знятих на плівковий широкоформатник Fuji GX617, вразили, насамперед, масштабами. Кожен триметровий (!) знімок включає фігури кількох десятків, а то й сотень людей. Утім, нагадало побачене передусім добре відомі ще з радянських часів «групові» фотопортрети колег по роботі або громадян-відпочивальників

Згідно з авторською концепцією проект «досліджує феномен колективної енергії, взаємодії особистості й колективу, соціальних зв'язків. На знімках у панорамному форматі зображені робітники заводу, парафіяни, будівники стадіону, президентський полк, весілля, військові льотчики тощо». Починався РАЗОМ.UA з фотографії колективу кримського заводу «Титан» із Армянська. Керівництво підприємства у 2005 році виступило замовником і спонсором зйомки.

Ідея фотографувати небачені маси народу так прийшла до Гайдаю до смаку, що наступні 50 із гаком кадрів, кожен із яких вимагав багатомісячної організації роботи (а спробуйте зібрати разом цілий багатотисячний колектив!) і чималих фінансових витрат, – усього, за словами фотохудожника, за вісім років на РАЗОМ.UA витрачено близько 200 тис. дол., – було відзнято вже для душі. Гайдай каже, що зупинятися на досягнутій кількості

не збирається. При цьому, у підготований до друку альбом увійдуть 33 відібраних знімки – власне, всі вони і представлені у Мистецькому арсеналі. Окрім того, за матеріалами зйомки митець збирається змонтувати документальний фільм – його фрагменти теж можна подивитися у виставковому комплексі.

Для кожного фото Гайдаю позували цілі шахти, заводи, храми, гарнізони. Для знімка «Шахтарі. Шахтарськ. 2006», як не без гордості розповідає його автор, гірники прямо із забою пішки йшли кілометр – туди, де пейзаж для фону був найоптимальнішим. Семінаристи організовано вишикувалися на тлі Києво-Печерської лаври, а солдатики («Гвардія. Київ. 2007») застигли на плацу. Військовими Гайдай, до речі, особливо задоволений. Усі

як один, каже, дивилися в кадр, та й зорганізувати на зйомку їх виявилось легше за інших: командир наказав – і жодних заперечень.

У Британії, де до цього пан Ігор представив усього 10 робіт проекту (у Франції гостювали вже 20), місцева преса роздула сенсацію навколо знімка, на якому позують одразу всі співробітники ЧАЕС. Мовляв, такий кадр – а зроблений лише за 11 хвилин! (Насправді, зніматися довше людям заборонили дозиметристи).

На жаль, традиційні розповіді фотографа про те, як саме знімалася кожна «групова» сцена, здаються куди цікавішими за самі роботи. Авжеж, ідея не нова, і швидше віддає офіційними радянськими 1970-ми. Для того ж, аби, незважаючи на його гротескність, вважати РАЗОМ.UA

зразком постмодерну, Ігорю Гайдаю забракло банальних іронії і самоіронії. Що ж, кожен має право самовиражатися, як сам вважає за слушне.

Світ – суцільна «Матриця»?

У Малій галереї Мистецького арсеналу відкрилася виставка Інни Хасілевої «Частини Цілого». Молода одеська художниця запропонувала екскурс у... мовознавство. Світ – це суцільна «Матриця»? Чи то людською «Матрицею» є сама мова?..

«Мова – домівка буття», – писав колись Мартін Хайдегер. Слова філософа стали загальним місцем у міркуваннях і філософів мови, і лінгвістів, і постструктуралістів усіх мастей. От тільки художники, які за звичкою обігрують світ – «Матрицю», що майже повністю складається зі штампів свідомості, нечасто звертаються до мовознавчих проблем. Художники – вони теж родом із суспільства масового споживання, отже не дивно, що більшість із них засліплює така приваблива і така ілюзорна поп-культура. (І яка, власне, різниця, що раз за разом постмодерністи відчайдушно намагаються «деконструювати» мішурний поп-світ? Адже метадискурси тільки множаться, інакше кажучи, порожнеча після всіх їхніх титанічних зусиль лише набуває квазіматеріальності).

Після періоду захоплення неолубком юна, проте вже достатньо відома одеська художниця Інна Хасілева явно вирішила не примножувати ентропію Всесвіту. І несподівано для багатьох – аж надто великий контраст з усім, що вона робила до того, – створила живописний цикл «Частини Цілого». Критики розгубилися: оцінюючи побачене, їх вистачило тільки на «Матрицю».

Схожість і справді існує – відверто навмисна. Картини, із чудернацько «розмитими» або фрагментарними фоновими зображеннями впадають в очі насамперед стрункими лавами літер. Як на

екрані комп'ютера «цифри» – замість картинки. У фільмах про Нео саме так виглядала «справжня» реальність.

Проте в тому-то вся справа, що у Хасілевої вселенську «Матрицю» символізують саме літери, а

не цифри! А силуети-«тіні» замість предметів нагадують швидше посилення на платонівську ідею про світ як печеру, де замість справжніх предметів можна побачити тільки їхні непевні тіні, відблиски на нерівних стінах.

Дивний філософський проект і фантастичний, як на наш час, інтелектуальний прорив художника! Світ – це людина, а людина – лише інструмент для мови. Можливо, нас усіх і не існує, ми, люди, – тільки частки, слабкі пагінці, в усьому слухняні вселенському розуму без плоті – мові. Я зараз, до речі, дуже спрощено переповідаю концепції сучасних філософів. А виходу з реальної «Матриці», яку просто-таки дивом саме відобразила Інна Хасілева, не існує. Та чи є це трагедією?

В основі світу – число, вірили колись піфагорійці. І молилися музиці сфер. Та мова – власне, передує числам. Монади, гексади, декади спочатку потрібно назвати, і тим самим викликати з Небуття. Так проект «Частини Цілого» «викликав із Ніщо» сам процес назви.

«Матриця» мови прекрасна: у ній кожен щомиті стає Адамом, який уперше дає імена всьому суцільному. А ще вона жахлива – бо побачити «реальний» (у платонівському сенсі) світ людина категорично нездатна. Картини Хасілевої також – прекрасні (або принаймні яскраві, як свято). І жахливі, немов самий дотик до Поза межнього. Це й не дивно – в контексті філософії, яку вони передають. Не втомлююся дивуватися іншому: як юній, по суті, дівчині вдався такий «інсайд», таке back on through до самої серцевини реальності?..

Міжнародний фестиваль «Контрасти» набирає обертів

30 вересня у Львівській філармонії відбулося урочисте відкриття XVII Міжнародного фестивалю сучасної музики «Контрасти»

Мистецький форум, який у 1995 році організували Львівська філармонія, Національна спілка композиторів і Львівська національна музична академія імені Миколи Лисенка, вже вкотре підтвердив статус однієї з найпомітніших музичних подій України.

Цьогоріч, окрім загального плану концертів, до уваги слухачів були запропоновані так звані «Контрасти До». Серед них слід відзначити міжнародний проект композитора та піаністки Олени Леоновіч That Crazy Girl на вірші нобелівського лауреата, ірландського поета Вільяма Батлера Єйтса, який презентував розмаїття жанрів: джаз, фанк, авангард, етно та академічну музику.

За традицією на відкритті фестивалю звучали найкращі взірці симфонічної музики українських композиторів. Цього разу до уваги слухачів було представлено Концерт для флейти з оркестром «Пам'яті Олега Киви» Ігоря Щербакова (солістка Богдана Стельмашенко), Ноктюрн для голосу та струнного оркестру Віктора Камінського (солістка Марфа Шумкова) і прем'єрний Концерт № 8 для скрипки з оркестром Мирослава Скорика (солістка Катарина Фейер, Польща).

Родзинкою вечора стало виконання українським віолончелістом Олександром Пірієвим Концерту для віолончелі з оркестром «Mersiyе» всесвітньо відомої азербайджанської композиторки Франгіз Алізаде у супроводі симфонічного оркестру «INSO-Львів» під орудою маестро Фахраддіна Керімова (Азербайджан).

Додамо, що цей твір, так само в інтерпретації Олександра Пірієва нещодавно з успіхом прозвучав на відкритті XXII Міжнародного фестивалю «Київ Музик Фест» у столиці України під керівництвом зведеного українського диригента Володимира Сіренка.

У нинішніх «Контрастах» бере участь ціла низка відомих українських виконавців. Серед них піаністи Оксана Рапіта, Йожеф Ермьєн, Маріанна Гумецька, Денис Процаєв, Мирослав Драган, Дмитро Онищенко, піаніст і композитор Олександр Козаренко, скрипалі Лілія Гратило, Ольга Малик, Остап Шутко, віолончелісти Ярослав Мигаль, Ольга Шутко, а також численні іноземні музиканти, зокрема, піаністка Ельжбета Стернліхт (Німеччина), скрипаль

Олександр Брусиловський (Франція), віолончеліст Назар Джурун (США), контрабасист Тадеуш Велецькі (Польща), саксофоніст Сергій Колесов (Росія), диригенти Роберт Гансон (США), Манфред Лінсбауер (Австрія), Гжегож Верус (Польща) та інші.

У концертах фестивалю виступатимуть знані українські та іноземні колективи: симфонічний оркестр Львівської філармонії, молодіжний симфонічний оркестр «INSO-Львів», камерний хор «Глорія» (Львів), камерний оркестр «Віртуози Львова», камерний оркестр «Академія» Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка, Галицький камерний хор, Хмельницький камерний оркестр, ансамбль *Nostris Temporis* (Київ), ансамбль солістів Московської

філармонії «Концертино», *Wiener Vocal Ensemble* (Австрія).

Завершиться XVII Міжнародний фестиваль «Контрасти» 16 жовтня 2011 року на сцені Концертної зали імені Станіслава Людкевича Львівської філармонії ввечері пам'яті видатних польських композиторів Кароля Шимановського і Хенріка Миколая Гурецького за участю Анни Миколайчик (сопрано), Єви Марчінець (альт), Володимира Рибчука (баритон) у супроводі камерного хору «Глорія», камерного оркестру «Віртуози Львова», Молодіжного симфонічного оркестру «INSO-Львів» під орудою Станіслава Веляника.

Володимир ГОЛУБНИЧИЙ
Фото Олександра ШАМОВА

Два генії романтизму в одній імпрезі

13 жовтня у Колонному залі імені Миколи Лисенка Національної філармонії України відбудеться концерт із вокально-симфонічних творів двох романтиків – Франца Шуберта й Ріхарда Вагнера

Ідея поєднання в одному вечорі таких різних представників одного музичного напрямку належить диригентові Ігорю Палкіну, якому вдалося цікавим зіставити різні параметри романтизму: світлий, мрійливий Франца Шуберта і масштабний, величний, суворо-піднесений Ріхарда Вагнера. А виник задум, коли диригент якось почув на концерт у Малому залі Національної музичної академії імені Петра Чайковського арію Летючого Голландця з однойменної опери Вагнера у виконанні соліста Національної опери України Андрія Маслакова. «Я був вражений міццю музики, яку співак виконував під рояль. Уявив, як би це прозвучало з оркестром, і відтоді бажання презентувати такий проект мене не відпускало. Я запропонував керівництву філармонії свою ідею і мене гаряче підтримали, бо добре пам'ятають Андрія як переможця Другого міжнародного конкурсу камерних співаків імені Бориса Гмирі, знають як постійного учасника різних імпрез на цій сцені. Вагнер, на відміну

від Шуберта, досить рідко виконується у нас. Мені дуже цікаво було поєднати в концерті двох геніїв, повністю присвятивши другий відділ Вагнерові – найяскравішому німецькому романтикові, особливо враховуючи те, що через рік увесь музичний світ святкуватиме його 200-ліття».

У першому відділі Академічний симфонічний оркестр Національної філармонії України заграє увертюру до зінгшпіля «Розамунда, княгиня Кіпрська» та П'яту симфонію Франца Шуберта – одного з перших представників музичного романтизму, композитора, котрий, за переконанням Бориса Асаф'єва, як ніхто інший, умів відтворити всі «радість і скорботи життя так, як їх відчувають і хотіли б передати більшість людей».

Другий відділ складатиметься з фрагментів опер Ріхарда Вагнера, – мабуть, останнього палкого захисника німецького романтизму. У виконанні оркестру прозвучать увертюри до «Тангейзера» та «Летючого Голландця», а Андрій Маслаков заспіває сцену «Прощання Вотана» з «Валькірії», романс Вольфрама з «Тангейзера» та монолог Летючого Голландця з однойменної опери.

Лариса ТАРАСЕНКО
На фото співак Андрій МАСЛАКОВ

Володимир Рожок: «Треба вміти цікаво жити...»

Ректор – це свого роду візитівка вишу, особистість, за якою оцінюють діяльність усього творчого колективу. Володимир Рожок – ректор Національної музичної академії України імені Петра Чайковського, доктор мистецтвознавства, народний артист України, професор нещодавно відзначив 65-річчя. Концерт «Київської камерати» разом із диригентом Валерієм Матюхіним став справжнім «музичним дарунком» ювілярові, причому не тільки від музикантів відомого оркестру, але й композиторів – професорів закладу, чії твори пролунали в імпрезі, – Євгена Станковича, Мирослава Скорика, Геннадія Ляшенка, Ігоря Щербакова, Ганни Гаврилець. Володимир Рожок протягом життя займав високі пости, він тонкий дипломат, тактик і стратег, який уміє організувати на високому рівні будь-яку справу й порозумітися з будь-ким навіть у соціально складному контексті. У чому ж формула його успіху? Спробуємо дізнатися...

– Володимире Івановичу, Ви свого часу перебували на дуже «статусних» посадах – директора з творчих питань Державного академічного театру опери та балету України імені Тараса Шевченка (нині – Національна опера України), заступника міністра культури і мистецтв, керівника Управління з гуманітарних питань Адміністрації Президента України, радника з питань культури і освіти Посольства України в Росії. Які риси потрібні людині, щоб потрапити до такої категорії і утримуватись у ній стільки років?

– Насамперед, усе залежить від характеру й ділових якостей людини. Лідер, хороший керівник мусить бути фахівцем екстракласу. Справжні професіонали завжди й скрізь цінуються. По-друге, слід бути морально стійким. Хіба може чогось досягти особа аморальна, безпринципна, яка страждає на згубні звички? По-третє, треба уміти працювати з людьми, а до цього не кожен має хист, – вислухати, не перебивати співрозмовника, навіть якщо він роздратований, агресивний або верзе казна що. Його все одно варто вислухати і тільки в певний момент зупинити, аби він сам зрозумів помилковість власної позиції. Та найголовніше – дотримання слова, здатність довести розпочату справу до логічного завершення. Людину цінують за вчинки, а не балаканину.

– Яка Ваша формула успіху в організації справи?

– Для того, щоб організувати щось і повести за собою колектив, у жодному разі не можна фальшивити в спілкуванні з людьми. А ще потрібно багато працювати. Слід подавати власний приклад. Позиція стороннього спостерігача – крах для будь-якого починання. Молодь одразу відчуває

неправду. Від вискочки або базіки швидко відвернуться, махнувши на нього рукою. Я за знаком зодіаку Діва, а для його представників характерні скрупульозність і старанність у всьому, почуття відповідальності. Діви дещо настирливі, але в цьому їхній плюс.

– У який момент життя відбувся перехід від статусу «звичайної людини» до «начальника»?

– На другому курсі Ніжинського училища культури мої однокурсники одностайно обрали мене комсоргом. Здавалось, який із мене комсорг? Мені було всього шістнадцять років. Та я був надзвичайно активним. Виходить, у мені помітили лідерські риси характеру. В Харківському інституті культури на другому курсі я знову став комсоргом групи, на третьому – факультету, а на четвертому, напередодні захисту диплома, учасники комсомольської конференції інституту висунули мене на пост секретаря комітету комсомолу, відкинувши кандидатуру іншого претендента на це місце, котрий уже пройшов співбесіди в райкомах комсомолу, партії, міськомі комсомолу і обкомі партії (тоді така процедура була обов'язковою).

– Якщо подивитися на Ваше життя відстороненим поглядом, складається враження, що воно було спланованим, поетапним, проте Ви не зупинялися на чомусь одному, а змінювали сфери діяльності. Із чим це було пов'язано – Вас призначали на новий пост або ж просто хотілося проявити себе в чомусь новому?

– Завжди у потрібний момент усе складалося немов саме по собі. Навпевно, ангел-охоронець направляє мене в житті. Мама розповідала: коли я народився 1946 року, священник

Микита, який мене хрестив, сказав, що дитина в майбутньому багато чого доб'ється. Можливо, він щось бачив, відчував. Наведу приклад із дитинства. Батько був сліпим – інвалідом війни. У мами нас було четверо і жили ми в страшних післявоєнних злиднях. Із Ніжинського училища культури приїхав педагог, адже тоді їздили по селах і відбирали талановиту молодь. Отож односельчани, а село в нас було величезне – охоплювало чотири колгоспи й мешканців налічувалося кілька тисяч, указали на мене як музично обдаровану дитину. Я мав дуже гарний голос – дзвінкий, чистий дискант. Викладач мене прослухав і порекомендував вступати до училища. Я так і зробив. Конкурс на іспитах був серйозний – двадцять абітурієнтів на місце. От цікаво, що сталося б зі мною, якби до нашого села не приїхав цей чоловік? Я тоді був на роздоріжжі, не знаючи що робити. Страшенно не любив математику, котра нав'ювала на мене нудьгу, зате цікавився історією, географією. У колгоспі залишатися не хотілось. І от мене таки запросили навчатися до Ніжинського училища.

– Якийсь час Ви працювали в Національній опері України заступником директора з творчих питань...

– Так, шість років я провів у театрі. За цей короткий період було поставлено 26 спектаклів, із них – 12 нових. Євген Станкович саме тоді розпочав співпрацю з Національною оперою. У нього зав'язався міцний контакт із видатним диригентом Стефаном Турчаком. Спочатку народився балет «Ольга», потім – «Прометей». Сім дитячих балетних спектаклів фігурувало в афіші театру, котрий за молодіжним рейтингом посів перше місце в колишньому Радянському Союзі.

– Успіх визначило те, що Ви активно залучали молодь?

– Саме так. Я відразу зрозумів: якщо не задіяти молоді кадри, то ми програємо. Керівництво дозволило давати спектаклі й концерти навіть у понеділок, який у театрі вважається вихідним днем. Ставили одноактні балети молодих композиторів і балетмейстерів. Оновили артистичний склад. А що означає звернути увагу на молодого перспективного артиста – це розчистити йому шлях у велике мистецтво.

– Як Ви прижилися й повели за собою колектив, адже тоді там перебували гранди українського мистецтва, видатні виконавці?

– Мій прихід до театру й насправді співпав із часом, коли в ньому працювали українські знаменитості: дванадцять народних артистів СРСР – диригент Стефан Турчак, головний режисер Дмитро Смолич, головний художник Федір Нирод, головний хормейстер Лев Венедиктов, уславлені Євгенія Мірошниченко, Анатолій Солов'яненко, Анатолій Мокренко, Дмитро Гнатюк і багато інших. А мені ще й 35-ти років не було. Але я мав певну підготовку: працював на керівних посадах, встиг захистити дисертацію. В основу моєї наукової праці, присвяченої образу народу в українській героїчній опері, були покладені всі спектаклі Київського оперного театру. Зазначу, коли я потрапив до театру, то не став набивати собі ціну, показувати який, мовляв, я розумний і грамотний мистецтвознавець. Я придивлявся, багато й копітко працював, бував на всіх репетиціях і виставах, – за шість років роботи без поважної причини не пропустив жодного спектаклю. Ми запровадили диригентсько-режисерську колегію.

По вівторках, раз на тиждень, збиралися головний режисер, диригент, концертмейстер й аналізували кожну виставу по всіх технічних питаннях.

– Чому не залишилися в театрі: стало нецікаво або ж Вас перевели на іншу посаду?

– Мене перевели на роботу до Центрального комітету партії. Для мене це був шок, оскільки в той час потрапити до найвищого органу виконавчої влади було вкрай складно. Я працював консультантом із питань музики.

– Ви ще побували й на посаді радника з питань культури та освіти у Посольстві України в Росії...

– Леонід Кучма призначив мене радником у Посольстві України в Російській Федерації. Мене в Москві знали, бо я там учився, та й по лінії комсомолу зберігалися деякі зв'язки. Разом із послом Миколою Білоблоцьким, авторитетним дипломатом, ми так налагодили стосунки з російськими чиновниками, що товарообіг досяг приблизно сорока мільярдів, – і це за три роки нашої спільної роботи. За цей період ми підписали 26 угод із питань мистецтва, культури, діаспори, охорони здоров'я тощо.

– Вам не пропонували залишитися в дипломатії і, можливо, переселитися за кордон?

– Так, я отримував такі пропозиції, наприклад, переїхати жити до Німеччини задля продовження дипломатичної служби. Але я відмовився, оскільки мені захотілося зайнятися педагогічною роботою.

– Консерваторський колектив (нині – працівники Національної музичної академії України) – це непростий організм, оскільки творчі люди мають складний характер, кожний зі своїми амбіціями, часом досить серйозними. Як Вам вдається лавірувати й чи завжди виходить?

– Колектив академії насправді своєрідний. Я знаю ціну кожному педагогові. Але також знаю свої завдання як ректора. По-перше, мушу зберегти школу, по-друге, для мене важливо, щоб люди в мене вірили. Ставши ректором, я відразу оголосив, що прийшов для конструктивної праці. У творчому середовищі вирішальною є довіра до начальника – тоді усі діють злагоджено. Я маю колосальний досвід роботи в державному апараті, вмію працювати з людьми. Відразу ж запровадив тверду дисципліну, незважаючи на деякі прояви невдоволення, аж до відвертих доносів. Та я не звертав на це уваги, навпаки, працював на повну потужність – добував

інструменти, затіяв ремонт, утеплював класи, підвищував зарплатню педагогам. І колектив зрозумів, що я на своєму місці.

– Років п'ять тому точилися запеклі дискусії щодо Болонського процесу. Зараз це питання втратило злободенність. Не змогли знайти компромісу?

– У травні 2005 року підписали Болонську декларацію, навколо якої здійняли багато галасу. Декларація постала внаслідок об'єднання країн у Євросоюз, який намагається уніфікувати освіту на своїх теренах. Але у нас склалася власна унікальна система підготовки кадрів. У мистецтві, тим паче музичному, в жодному разі не можна допускати зрівнялівки. Наш виш орієнтований на індивідуальний принцип освіти, до кожного студента – окремий підхід. Болонський процес може усе це полатати. Радянська модель підготовки музичних кадрів, яка існує донині, була продуманою і ретельно спланованою. У свій час над нею працювали цілі науково-дослідницькі інститути. Ураховувалася фізіологія розвитку дитини з поступовим розкриттям її здібностей. На Заході цього ніколи не було. Там усе вирішують гроші. Якщо людина багата, вона винаймає педагога, який займається з дитиною. У західно-європейських вишах ніхто не читає загальнотеоретичних дисциплін, не опікується формуванням світогляду музиканта.

– Так чому ж Європі не вдалося нав'язати нам свою систему – тема зараз неактуальною?

– Зараз Європейський Союз переживає не найкращі часи. У них там повна плутанина, кризове матеріальне становище. Тож їм зараз не до Болонського процесу. В Україні так само поки все залишається на колишніх позиціях.

– У радянський час ми жили, оглядаючись на Пітерську, Московську консерваторії. Уважалося, що вони сильніші, вищі за статусом Київської. А яка ситуація зараз, чи відстаємо ми від російських вишів?

– У радянський час лідерські позиції було відведено Москві й Ленінграду, тому ці консерваторії процвітали. Коли ж Радянський Союз розпався, багато педагогів виїхали з Росії за кордон. Консерваторії збідніли на кадри. Київська в цьому плані постраждала найменше. Зараз у Москві й Петербурзі не так усе добре. У Петербурзькій консерваторії, приміром, уже вісім років не можуть вибрати ректора. Така невизначеність дуже погано позначається на роботі творчого

колективу. На чолі повинен стояти керівник, який може припинити або завадити розвиткові будь-яких несприятливих тенденцій. Я прагну до того, щоб наш виш вийшов на світову арену. У нас прекрасна композиторська школа, а серед музикантів – багато видатних майстрів.

– Ви випустили монографію про Стефана Турчака. І далі працюєте над цією темою чи змінили сферу наукових інтересів?

– Продовжую досліджувати тему, пов'язану з особистістю видатного диригента, оскільки очолюю конкурс диригентів імені Стефана Турчака. Ми завжди святкуємо дні народження маестро, влаштуємо концерти його пам'яті. Думаю, що згодом організую фонд допомоги молодим диригентам імені Турчака. Скоро вийде у світ книга про Стефана Турчака, яка називатиметься «Маестро». Вона буде рекламного плану, українською, російською і англійською мовами з безліччю фото. Планується як презентаційне видання, котре можна буде скрізь показувати і дарувати.

– Маєте насичений графік життя. Як Вам вдається скрізь встигати? Якось по-особливому плануєте час або щось усе ж таки страждає?

– Не можу сказати, що не приділяю уваги чомусь. Я від роботи одержую справжнє задоволення. Не все виходить, залишається багато проблем, адже я ректор і відповідаю за все, що відбувається в академії. Нещодавно дев'ятнадцять педагогів отримали звання професора, дванадцять – доцента. Я радію цьому. Радію також, що в оперній студії проходять прекрасні

спектаклі, концерти. Мені подобається, що ремонтуються класи, адже професори гідні того, щоб сидіти у світлих, комфортних і затишних приміщеннях. Я щасливий, коли мені вдається здійснити заплановане. Після роботи увечері йду на концерт або виставу.

– Але ж це неймовірно важко навіть із огляду фізичної витривалості?

– Я намагаюся відпочити, так би мовити, відсторонитися від роботи і неначе з новими силами йду отримувати свіжі враження. Слід уміти цікаво жити й любити не себе в мистецтві, а мистецтво в собі. Тоді все складеться якнайкраще.

– Які Ваші плани як ректора, що йще хочеться реалізувати?

– Скоро відзначатимемо ювілей Миколи Лисенка, а він нині, на жаль, забутий. Зараз популярні велика політика, танці на майданах, «Голос країни» та інші видовища. Так влада відволікає людей від справжніх життєвих проблем. Отож ми повинні відсвяткувати 170-річчя Лисенка – класика української музики. Є люди, які його не сприймають у такій іпостасі, вважаючи, що він слабкий композитор. Але в нього цікава оперна творчість, вокальна музика. І зовсім не важливо, що він не написав фортепіанні й скрипкові концерти. Він, насамперед, визнаний майстер. Невдовзі академія святкуватиме своє 100-річчя. Я вже зараз замислююся над перспективами капітального ремонту. Наш ювілей відзначатимуть у всьому світі. Я написав із цього приводу листа до ЮНЕСКО. Кожен день починаю з мерії, Міністерства культури, Міністерства фінансів, Міністерства економіки, щоб утілити в життя задумане.

– Ви не тільки тактик, але й стратег в організації будь-якої справи. А чи маєте особисті стратегічні плани на майбутнє?

– Головне – здоров'я. А далі спостерігатиму за тим, яка від мене користь у робочому процесі, що я роблю для колективу. Упіратися й за будь-яку ціну триматися на високій посаді – це ненормально. Треба вчасно і з гідністю піти. Від роботи потрібно одержувати задоволення й радіти від усвідомлення того, що приносиш користь людям.

Він жив справжньо і тривожно

Народився я 6 жовтня 1947 року на Старому хуторі. Народився не в пологовому будинку, як годиться, а вдома. Так уже трапилось. Зазирнула баба Коломійчиха в наше вікно, дивиться, а мати лежить на підлозі. Ота баба й приймала пологи, правлячи і за лікаря, і за пологову сестру. Пупа мені зав'язувала друга баба, баба Марчиха. Ось так з'явився на світ Божий Леонід ГУСАК

«Хочеться, щоб залишились після мене не якісь речі, котрих я торкався чи користувався ними, чи створив їх. Хочеться залишити щось духовне, щось таке, що можна не тільки помацати руками».

(Леонід Гусак . Зі щоденника)

Ніч зоряна і прохолодна. Осіння ніч. Тепло від багаття приємно зігріває, і нам затишно. Нам – це моїй подрузі Аллі, її чоловікові Леоніду і мені.

Леонід розповідав, як колись, гуляючи з бабусяю в лісі за хутором, вони збирали гілочки, хворостини, і бабуся показувала йому на втіху, як із тих гілочок будувати хатину.

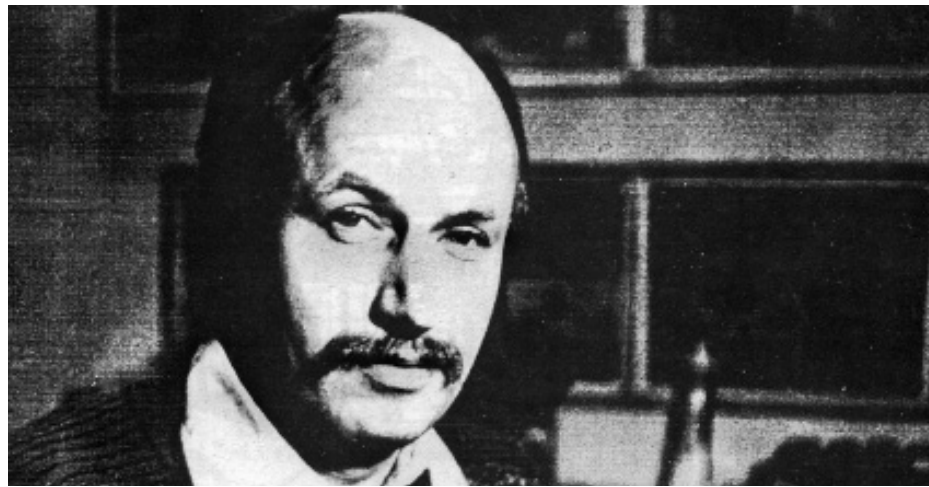
Потім ті гілочки, жердини, дерева і українські хати стали лейтмотивом усієї творчості художника-графіка Леоніда Гусака.

Про це ми говоримо, а потім я починаю пісню про вдову («По за лугом зелененьким...») співаю і раптом бачу в Леоніда на очах сльози.

Знаючи про свої більш ніж скромні вокальні дані, я була здивована і збентежена. Але потім щоразу, коли ми збиралися на якесь свято чи просто поспілкуватися, він просив: «За-співай про вдову». І слухав так уважно і з таким сумом...

Тепер, коли минуло кілька років як його немає, здається, розумію, за чим він сумував і чого було йому жаль. А жаль було і самотньої жінки-вдови, і себе, і мабуть, підсвідомо своєї дружини, якій теж судилося стати вдовою, і України, яку він так любив: художник Леонід Гусак, до кінця ще не пізнаний і не оцінений, унікальна людина, яка так не любила говорити про себе, і про яку так багато говорили її картини, оповідання, фейлетони, казки і щоденники...

«Найзагадковіший світ – це світ дитинства. Навряд чи вдасться мені за допомогою слів передати ті відчуття, що рояться в душі, коли згадую отой далекий хутір, котрий

Автопортрет

становив для мене цілий світ. Я бачу залите яскравим сонячним промінням поле, курну ґрунтову дорогу, кілька цегляних будинків і дощатих сараїв серед зелених дерев, ставок, балку, порослу рогозою та осокою. І було так прекрасно загубитися серед усього цього до самого вечора, вволю набігатися, а потім лягти, дивитися у небо, і уявляти себе на загадковій планеті. І дихати – землею...

Он по стежині біжить до ставка зграйка босоногих хлопчаків. Біжить легко. Здається, ще трохи – і полетять. Десь серед них і я біжу невпинним бігом, котрий уже ніколи не скінчиться, і тільки тужно на серці від того, що вже не зможеш повернутися до тих хлопчаків, до того хутора».

(Зі щоденника Леоніда Гусака)

Йому часто снівся один і той же сон. Він повільно підіймається на гору. Гора така висока і крута, що вершини її не видно. Йти важко. Кожен крок дається з великими труднощами. Він задихається і стогне. І не може ні зупинитися, ні повернути назад. Він повинен зійти на вершину. Для нього це дуже важливо. Бо знає, що тільки досягнувши цієї вершини, по-справжньому пізнає себе. І він йтиме вперед – нехай для цього знадобиться все його життя.

Отак і йшов усе життя: важко, понад силу, але все вгору і вгору. І всі ми, друзі, які любили і поважали його, не встигали за ним.

Любили його за доброту, чесність і за якусь дитячу щирість. Перед грубістю і хамством він був абсолютно беззахисним. І щиро дивувався, коли його ображали. Чому? Якщо він нікому не заподіяв лихого.

Леонід був наділений глибоким інтелектом і великою внутрішньою

культурою. Жили ми тоді в Полтаві, і геть зрусифікована місцева богема не визнавала української мови. Леонід же розмовляв виключно українською. Це тепер ми розуміємо, наскільки він був свідоміший за нас, а ми тяглися до нього підсвідомо, бо ж – українці: на генному, на духовному рівнях. Ми говорили на «общепонятном» і не замислювалися, чому? А він у цей час писав:

Дорога в минуле

«Книги українських авторів усе вилучають і вилучають із бібліотек. Дивно якось виходить: таке демократичне суспільство і раптом заборонені книжки, і письменників гонять зі спілки, щоб і пам'яті в народі не лишилося. Доки ж ото українська культура буде робитися в Москві? Мабуть, доти, доки не закінчиться процес повної русифікації українського населення.

Немає правди на білому світі... А Україна все-таки є».

(Зі щоденника Леоніда Гусака, 1977 рік)

Він любив Україну не позірно, не гучно. Не кричав про свою любов, але й не ховав її, виливаючи щиро і щедро на полотні.

Визнання як художника не прагнув. Швидше – навпаки. Його доводилося буквально вмовляти заявити якусь зі своїх робіт на виставку.

А от друзям дарував картини охоче. І якось дуже здивувався, коли один іноземець схотів купити його графіку за велику суму. Коли пізніше деякі мистецтвознавці почали йому казати, що він «валютний» художник, Леонід сміявся: «Про валютних повій чув, а от валютний художник... Ну, знаєте...»

Скромність чи не здатність належно себе поцінувати? Леонід не любив про це говорити. А в щоденнику

якось зазначив: «У малярських роботах внутрішній світ творця, звичайно, відбивається. Але картину можна трактувати багатозначно і при цьому ніколи не відгадати, що саме художник хотів сказати».

Життя він любив. До нестями. І коли мені серед ночі зателефонували друзі і повідомили, що Леонід Гусак раптово помер на 49-му році життя, і потім, коли стояли ми навколо труни, і біля могили, все не вірилося, що поховали його.

«Смерть – найбільша несправедливість у світі. Не може бути, щоб так просто зникла людина. Не могла прироста припуститися такого марно-тратства. Хочеться вірити, що гине лише оболонка, а розум переходить в якусь іншу якість. Адже буває стан, коли навколишній світ здається нереальним, нав'язаним кимось. Озирнешся навколо і відчуваєш себе предивно: неначе потрапив до чужої квартири і варто лише відчинити двері і потрапиш додому. Але річ якраз у тім, що дверей немає».

(Зі щоденника Леоніда Гусака)

По смерті Леоніда його персональні виставки були і на Полтавщині, де народився і прожив усе життя, і в Києві.

Багато людей, оглянувши експозицію, приходили вдруге і втретє. Я це помітила, коли картини виставлялися в медичній бібліотеці, в центрі Києва. Помітила тому, що кожні два дні приносила до портрета Леоніда свіжу квітку. Не знаю, та й не хочу замислюватися, чому, але те стало для мене якоюсь просто магічною потребою. І я страшенно боялася, що якогось дня мені завадить щось прийти до його портрета, до його картин. За життя Леоніда ми зустрічалися не часто – я більше товаришувала з його дружиною Аллою. А тепер дедалі гостріше відчуваю: про щось найголовніше ми з ним так і не поговорили, чогось найважливішого я йому так і не сказала. Він залишив і сказав нам багато, але, на жаль, не все... Усе він зумів і встиг сказати тільки Україні.

Щоразу в дні його пам'яті (Леоніда не стало 27 серпня 1996 року) я обов'язково співаю пісню про вдову і згадую рядки з вірша поетеси Лідії Віцені, присвяченого Леоніду Гусаку:

*Тобі тепер і небо,
І калина,
І верби тихі, і старі тини,
Тобі тепер вся хата –
Україна.
І графіка хреста.
І наші сни.
Хоч взять з собою ти
не встиг нічого:
Ні болю, ні прощень,
ні прощань,
Із ними нас вела твоя
дорога
Остання в світ останніх
сподівань.
Тепер тобі і небо. І калина,
І квітка, і троянда,
і сльоза,
Тепер тобі вся хата –
Україна.
І тільки їй ти встиг
усе сказати».*

Нелля ДАНИЛЕНКО

Жовтневе сляво

Вимогливий до творення краси

Загадка кожного таланту має витoki в дитинстві. Скульптор Василь Корчовий сьогодні зустрів свій п'ятдесятий рік, а народився в селі Божиківці, що на Хмельниччині. Скільки пам'ятає себе – малював. За своїм переконанням, художні нахили успадкував від діда Олександра, який «займався різьбярством по дереву, грав на різних інструментах, був майстром на всі руки». Школу закінчив на «відмінно». Приїхав вступати до художнього інституту, утім приймальна комісія відмовила, бо не мав підготовчих робіт...

Як зачарований, ходив коридорами інституту серед дипломних робіт зі скульптури, живопису і твердо дав собі слово, що буде тут навчатись. Удома побудував невеличку робітню, щоб не заважали, почав ліпити все підряд. Спочатку не виходило, але впертість подолянина перемагала. Ліпив і знімав. Коли приїхав знову вступати до інституту, – комісія розвела руками і дозволила вступ.

Серед абітурієнтів набрав чи не найбільше балів – і Василя зарахували одним із перших. Словами не передати радощів, головне, що всім доказав і вступив.

Напевне, легше було вступити до інституту, ніж навчатися в ньому. Однокурсники закінчили художні училища, спеціалізовану художню школу імені Т. Шевченка, а в нього освіти не було, окрім великого бажання вчитися. Часом руки опускалися від безсилля, але наполегливість та заповзяття перемогли. Придивлявся, як працюють інші, аналізував їхні роботи, порівнював зі своєю і вперто працював.

Закінчив художній інститут, майстерню професора Макара Вронського, захистив на «відмінно» свою дипломну роботу 24 червня 1989 року. Тему взяв собі досить складну, але водночас цікаву: блискуче виконав у мармурі портрет великого титана доби Відродження Мікеланджело Буонарроті. Свою дипломну роботу «Мікеланджело» зараз критикує, але хвалить окремі місця, це добре, значить, росте як творець і не зупиняється на досягнутому.

Асистентуру стажування при Академії мистецтв закінчив 1995 року в академіка Василя Бородея й захистився роботою мармурової скульптури «Діана» та рельєфу «Весна». Пізніше, в 1997 році, виконав для Національної філармонії України дві скульптурні роботи великих розмірів у мармурі – «Орфей» та «Еврідика» – та невеличку фігуру «Амура» для фонтана у фойє установи.

«Я – язичник, поклоняюся лише природі. Мої роботи – це лише моє милування красою витворів природи, творами старих майстрів і майстрів

теперішніх» – так формулює своє творче кредо Василь Корчовий. Очевидно, кожен молодий скульптор повинен мати свого кумира – вершину, так би мовити, по якій можна рівняти свої творчі досягнення. Василь ще в дипломній роботі обрав його, але захоплюється і цінує інших старих майстрів, скажімо Берніні, Гудона, Родена, Мештровича. У роботах кожного з них знаходить цікаве і вчиться, намагається вдосконалити свою пластику.

Для того, щоб бути у формі, мистець щодня працює не менше восьми годин. Лише тоді можна чогось досягти у скульптурі. Василь не думає про час, коли стомиться, переходить до іншої роботи і ліпить далі. У творчості один сюжет може інтерпретуватися по-іншому кілька разів, досягаючи виразності та приділяючи увагу деталям твору. У своїй творчості він реаліст, навіть можна сказати, натураліст. Любов до деталей не псує його скульптури, а тільки збагачує її.

За роки творчої праці Василь Корчовий заявив про себе багатьма творами. Як і кожен митець, любить ліпити оголене тіло, в якому прагне передати свій задум, вникаючи в кожну деталь. Серед його творчих робіт переважають жіночі постаті. Потрібно зауважити, що майстер втілює свої задуми лише в матеріалі, скажімо, в мармурі, камені-пісковіку, граніті та бронзі. «Я займаюся скульптурою тільки тому, що це приносить мені задоволення», – каже В. Корчовий, і відповідно до цього шукає і знаходить свою тему, над котрою працює легко й від щирого серця. Слід зазначити, що серце майстра не байдуже до всіх різновидів зрілої жіночої натури.

На виставці серед його творів мою увагу привернула невеличка робота у бронзі язичної богині «Жива» (2002 р.) – слов'янська богиня життя та любові. Оголена, зріла жіноча постать, яка ось-ось має дати світу нове життя. У правій руці тримає яблуко як символ спокуси та пізнання, у лівій – кетяг винограду – символ життя. Розведені руки разом із тим ніби захищають, нагадують Оранту. Вражає досконале володіння пластикою жіночого тіла, яка з однієї форми переходить в іншу, створюючи образ богині. Нічого подібного у скульптурі за період незалежності України я, як митець не зустрічав. Вважаю, що це – творче досягнення Василя Корчового у скульптурі, зокрема в українській. У свої роки Василь молодий душею. Вражає його працьовитість і бажання творити повсякчас.

Вірю, що він зробить і свій внесок у розвиток пластики, збагатить новими творами – власне, вже збагачує – українську сучасну скульптуру. А наполегливості і заповзяття в роботі йому не позичати. Тож щастя йому на цьому поприщі.

За двадцять років творчої роботи Василь Корчовий заявив про себе багатьма творами, перелік

яких займе не одну сторінку паперу. Як і будь-який митець, він вникає в кожну творчу деталь.

Найбільш захоплюючою темою для митця є, либонь, жінка, її духовний світ, її тіло, пластика, завжди прекрасне, яким би воно не було – огрядним чи струнким. Кожна жіноча постать, створена майстром, це, перш за все, МАТИ, що приносить свою витончену граційну поставу в жертву материнству. Її покликання народжувати дітей, тому в неї міцні стегна, великий живіт, груди, пульсує життя... Як тут не згадати Велику Матір, Матір Світу, скіфських баб, Віллендорфську Венеру, врешті решт «породіллі» в українській орнаментиці. Культ жінки просякнута будь-яка культура. Митцю залишається лише відчувати це і пропустити через призму власного бачення – у цьому його талант і його призначення.

Жіночі постаті у виконанні Корчового мають свій особливий характер: він ніколи не повторюється, а лише радіє різноманітності кожного персонажу і можливості обраного матеріалу.

Василь Корчовий – учасник багатьох мистецьких професійних заходів, у тому числі й міжнародних, зокрема трьох Дантівських бієнале на батьківщині письменника в італійському місті Равенна. Тричі був учасником симпозіумів скульптури в камені «Потік Ірви» в приватному Будинку творчості поета-барда Олександра Смика м. Кременець. «Деметра», «Вакханка» та «Рука достатку» прикрашають «Сад скульптури».

Його «Дана», «Купальниця» та «Жіночий торс» належать до приватної збірки чикагського художника і колекціонера Юрія Скорульського, який придбав ще й кілька малюнків оголеної натури.

У послужному списку Корчового також перемога у Всеукраїнській триєнале скульптури 2005 року (Гран-прі за роботу «Вакханка», яка була на той день найкращим українським станковим скульптурним твором). Твір «Вівтар Діоніса» отримав премію «Скульптура року – 2007». Пам'ятник «Григорію Сковороді» поставлений на території Хмельницького інституту соціальних технологій, також відзначено «Скульптура року – 2009» Київської організації Національної спілки художників України. Висока оцінка творів В. Корчового підкреслює те, що митець в Україні є одним із найкращих пластиків серед сучасних скульпторів. Пластика для Василя – це його повсякденне життя, його найбільша любов. У ній він такий, який є – серйозний і відповідальний, надзвичайно вимогливий до себе і легкий водночас до роботи.

Володимир ОНИЩЕНКО

Ангел з квітами. Мармур. 1997 р.

Дана. Глина. 2001 р.

WOYZECK: історія повторюється?

У вересні харківський театр ім. Т. Шевченка «Березіль» відвідав одразу два престижні театральні фестивалі у Тбілісі та Бресті («Біла вежа»). В обох випадках до участі запрошено експериментальну виставу WOYZECK Г. Бюхнера, яка саме своєю неординарністю привабила дирекції заходів. Харків'яни були єдиними представниками України на цих міжнародних форумах

У переддень святкування 90-річного ювілею створеного Лесем Курбасом театру варто запитати, чи живі традиції «Березоля» і якщо так, то які саме? Колись Всеволод Мейєрхольд назвав Курбаса найбільшим режисером країни Рад, що, втім, не завадило керівництву цієї країни відправити Курбаса на Соловки, так само, як незабаром відібрати життя його колеги-поціновувача.

Передісторія WOYZECK'a – постановки Олександра Ковшуну, актора і режисера (нині від другої посади його відсторонено) театру ім. Т. Шевченка «Березіль» – цікава і багато в чому пророка. Наприкінці 1920-х організатор і керівник «Березоля» Лесь Курбас працював над першою в Україні та Радянському Союзу постановкою драми «Войцек», мала вже відбутися прем'єра. Проте виставу глядач так і не побачив – не дали «добро» радянські ідеологи. Саме курбасівським авторським перекладом п'єси Г. Бюхнера і скористався Ковшун, здійснивши її на експериментальній сцені «Березіль».

Вистава змушує думати, відчувати власну причетність до розвитку і долі всього людства, вона часом жахає жорстка, агресивна, а інколи зворушує, змушує стискатися серце від болю за самотність і деградації безпорадної людини. Ковшун насичує постановку алюзіями як на сьогоднішній (відеопроекції хаосу сучасного світу, де панують політична анархія та насильство), так і на нацистську Німеччину, яка постає під акомпанемент пісень гурту Rammstein. Так досягається ефект «театру шоку», адже середовище животіння «маленької людини» Войцека більш подібне на карцер, де піддають тортурам, і з усіх кутків чигає небезпека – цілком можливо, що за мить його наздожене й розчавить паротяг «влади».

Вистава вражає метафоричністю, глибоким розгалуженням кореневища символу. Войцек (Андрій Борис) уподібнений О. Ковшуну до Христа і, водночас, усього людства. Особливо це зрозуміло в сцені, коли Капітан (квазі-Сталін) у виконанні Євгена Романенка та Лікар (квазі-Гітлер) у виконанні Олександра Ковшуну, мов біблійські Пілат та Кайафа, фактично підштовхують Войцека пожертвувати

WOYZECK у Грузії

своїм коханням і самим собою. Художник Інна Голець «вдягла» пандус сцени в залізо, танці та забавки, на якому справляють моторошний акустичний ефект навали зла, руйнації. Важка скриня для солдатської амуніції врешті-решт стає хрестом, на якому розіп'ято Войцека. Марно намагається відтерти забруднене люстерко Марія (Тетяна Гріннік, Світлана Февральова), яка його зрадила... Побиваючись, вона в розпачі розливає воду, ранила склом руки, корчиться у калюжі на підлозі, награвши тоскно уривчасту мелодію на губній гармошці. Душа її вже передчуває розплату (високо і недосяжно духовно звучить українська молитва голосом актриси Ірини Кобзар). Змушує похолодіти – та ще й як! – відчайдушний несамовитий зойк ще живого Войцека – «Мамо!» Адже цей зойк вихоплюється в бідолахи на тлі такого ментально чужинного, ворожого, жахаюче мертвотного і потойбічного «рамштайнівського» рефрену «mutter», що лунає у фонограмі. До речі, роботу актора А. Бориса на обох фестивалях відзначили як таку, що належить до актуального в сучасному європейському театрі амплуа – «психо».

На брестському форумі постановку WOYZECK було відзначено дипломом лауреата в номінації «За послідовність в експериментальній режисурі». Подорож до Грузії хоч і не принесла очевидних здобутків у вигляді присуджених номінацій, проте виявилася вельми своєчасною обставиною для братання діячів українського та грузинського авангардних театрів. Нагадаємо, що традиція театрального спілкування між представниками цих двох культур була закладена ще Сандро Ахметелі та Лесем Курбасом. Тож, у ювілейний для березильців рік ця зустріч виглядає знаменною. Знаменним був і подарунок харків'ян оргкомітету фестивалю: символічна модель спаленого дерева, віти якого простяглися, мов пальці, на стовбурі розташувалися фото медальйонів Леся Курбаса та Миколи Куліша, що тепер назавжди висять на двох стовбурах у лісі Сандармоха. А в середині дерева – земля з Карелії та Харкова.

На фестивалі виступ березильців відбувався в контексті виступів зірок світового масштабу – Джона Малковича, Олега Басілашвілі та Аліси Фрейндліх. У програмі брали участь відомі театральні колективи: Театр ім. Шота Руставелі, Великий

драматичний театр ім. Г. Товстоногова, Clira Theatre (Ізраїль), Балет Іржі Кіліана та колективи з Індії, Японії, Ірану, Кореї, Словенії. Втім, WOYZECK харків'ян на тлі надзвичайно різноманітної палітри фестивалю був оцінений «як вистава – майстер-клас, на якому варто вчитися режисурі».

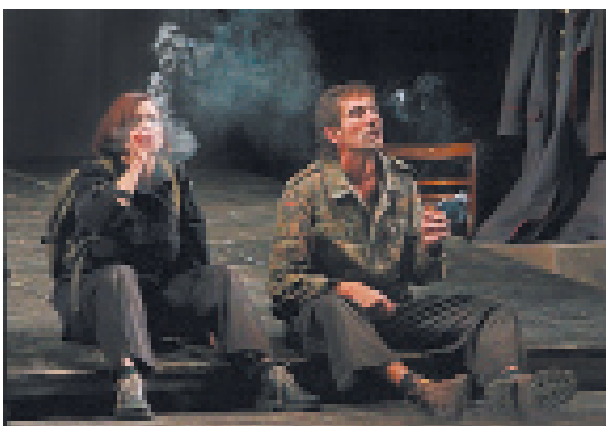
Підтримкою розвитку експерименту на українській сцені, а в «Березолі» зокрема, схоже більш стурбовані за кордоном, аніж на батьківщині. Експериментальна режисура існує в блокадних умовах. Із появою нового керівництва, дві з шести вистав О. Ковшуну одразу без пояснень були зняті з репертуару. Перша – «Та, що слухає кроки», в її основу покладено твори класиків екзистенціалізму та письменників-абсурдистів (матеріал абсолютно ексклюзивний на харківському тлі, а отже і не зайвий). Друга – «Бурлака» (актуалізований через аналогію з реаліями сьогодення матеріал п'єси І. Карпенка-Карого). Спектакль проіснував, на жаль, замало, всього один театральний сезон і пішов під цензурний ніж новопризначеного художнього керівника театру так само, як свого часу були принесені в жертву на цій самій сцені філософські та болюче соціальні вистави Леся Курбаса «Мина Мазайло», «Народний Малахій», «Маклена Граса»... Щодо постановки WOYZECK, то лауреату та учаснику найпрестижніших міжнародних фестивалів у Єревані (тогорічна поїздка), Бресті й Тбілісі, яким зацікавилися у «штаб-квартирі» славнозвісного «Балтійського дому», – не знайшлося поки місця в репертуарній афіші на рідній харківській сцені.

Юлія КОВАЛЕНКО, театрознавець

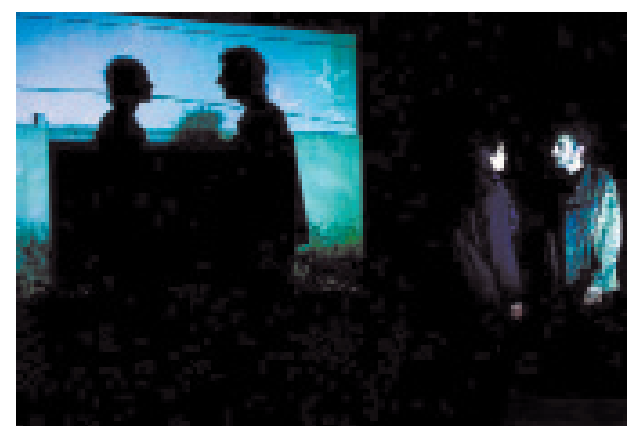
Фото Ганни КРИВОРУЧКО та Олександра КОВШУНА

Марорет – Ірина Кобзар, Марія – Тетяна Гріннік

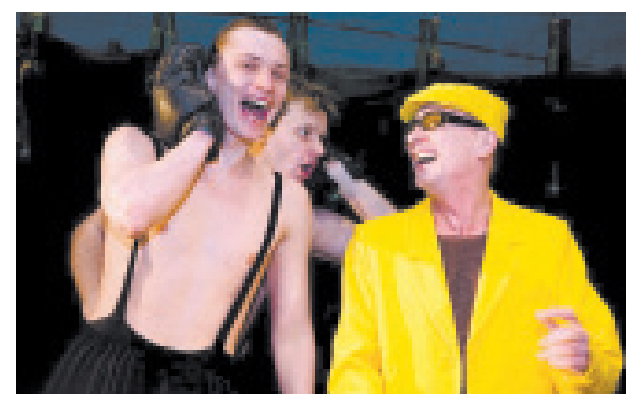
Андрес – Олена Приступ, Войцек – Андрій Борис

Марія – Тетяна Гріннік, Войцек – Андрій Борис

Марія – Тетяна Гріннік, повії – Аліна Колесник, Тетяна Турка, Марорет – Ірина Кобзар

Тамбурмажори – Дмитро Петров та Андрій Кондратьєв, Лікар – Олександр Ковшун

Нові та відомі імена одеської Мельпомени

Шостий раз поспіль Одеса напередодні нового театрального сезону влаштовує міжнародні оглядини найкращих сценічних колективів. Цьогорічний театральний фестиваль «Зустрічі в Одесі», що представляє мистецтво російських театрів в Україні, подарував глядачам яскраві враження від виведених на кін класичних і сучасних творів найрізноманітніших жанрів. А покровителька театру Мельпомена назвала й увінчала лаврами нові та відомі її шанувальникам імена драматургів, режисерів та акторів. Про те, хто засяяв у тому сузір'ї, нотатки нашого кореспондента

Усе пізнається в порівнянні, тож і нинішній фестиваль вибагливі одеські глядачі порівнювали з попередніми. Світова фінансова криза не могла не позначитись і на ньому. Через обмеженість у фінансуванні організаторам довелося зменшити кількість представлених вистав. Цього разу на сцені Одеського російського драмтеатру було представлено лише вісім постановок, тоді як торік на кількох сценічних майданчиках було зіграно п'ятнадцять спектаклів. Але, як запевнили ініціатори фесту – директор драмтеатру Олександр Копайгора та драматург Олександр Мардань, кількісний недобір компенсували якісним представництвом учасників.

У ПОШУКАХ ВІДПОВІДІ НА СКЛАДНІ ЗАПИТАННЯ

Два театри – Харківський драматичний театр ім. О. Пушкіна та Одеський російський драмтеатр – гідно презентували на фестивалі сценічне мистецтво України, кожен продемонстрував своє неповторне творче обличчя.

Постановку спектаклю «Очі дня (Мата Харі)» здійснив метр української режисури Олександр Барсегян у Харківському драматичному театрі ім. О. Пушкіна за п'єсою московського драматурга Олени Грьоміної. У ній ідеться про життя, любов і шпигунську діяльність подвійного агента іноземної розвідки Мати Харі, ім'я якої оповите легендами. Утім, театр не прагне з'ясувати, ким же насправді була таємнича Мата Харі: холоднокрівною шпигункою, чарівною танцівницею чи просто самотньою жінкою. Напрочуд видовищний, динамічний і водночас позначений глибинним психологізмом спектакль. У значному доробку заслуженої артистки України Ганни Оцупок роль Мати Харі безперечно стане найпомітнішою роботою.

Чеховська «Чайка», оновлена режисером Олександром Литвиним, – давня окраса репертуару Одеського російського драмтеатру. Два роки тому на Фестивалі «Меліховська весна» її було визнано найкращою, адже тут порушуються складні питання, які не мають однозначних відповідей, пропонують зануритися в суперечливий і загадковий внутрішній світ героїв драми. Нещодавно режисер поновив її з новим складом виконавців. Вистава зазвучала ще більш витончено, хвилююче і глибоко.

Сцена з вистави «Квадратура кола» В. Катаєва (Казанський драматичний театр ім. В. Качалова)

Олександр Калягін (Шейлок) та Віктор Вержбицький (Антоніо) у виставі «Шейлок (Венеційський купець)» В. Шекспіра (Театр «Et Cetera», Москва)

КОЛОРИТ І АРОМАТ МИНУВШИНИ

З особливим нетерпінням одесити чекали на виставу «Квадратура кола» Казанського драматичного театру ім. В. Качалова за п'єсою їхнього земляка Валентина Катаєва. Цей водевіль у 3-х діях у постановці народного артиста Росії Олександра Славутського розповідає про любовні перипетії двох молодих подружніх пар, що будують свої сімейні гніздечка в одній кімнаті гуртожитку. Написаний більш як вісімдесят років тому, він, як і раніше, має величезний успіх у публіки.

Московський одесит Михайло Левитін привіз на свою малу батьківщину сценічну версію роману Юрія Домбровського «Факультет непотрібних речей» – виставу «Мене хотіли вбити оці суки», поставлену в Московському театрі «Ермітаж». Чотиригодинний, багатолюдний і складний спектакль здійснений в ексцентричній манері. Естетика цієї оголено-правдивої вистави співзвучна творчості Чарлі Чапліна, коли трагедія нерідко переходить у фарс, обертається на ліричну клоунаду, філософську притчу.

Юрій Домбровський, який сам пережив три арешти, правдиво змалював сваволю репресивної радянської влади, а театр підкреслено дотримався його тексту. Місце дії – СРСР, Казахстан, Алма-Ата, час дії – 1937 рік. Ідеться про долю людини, яка потрапила в капкан, розставлений владою. Головний герой, наділений «уродженою відсутністю страху» молодий археолог Зибін – діє так, як не очікуємо ні ми, ні «ці суки». Навіть під страхом смерті йому стає мужності не обривати себе, а йти до кінця, наполягаючи на своїй невинності.

Це вже не перший випадок, коли Михайло Левитін виводить на кін прозові твори, не призначені для театру. Він стверджує, що любить ставити на сцені неможливе. Його справжнім одностороннім у цьому спектаклі став Михайло Філіпов – єдиний у двох образах Нейман-Штерн. Режисер віддав ролі слідчого Неймана і його брата, письменника від прокуратури Штерна, цьому блискучому актору і не помилився в ньому. А Зибіна грає Станіслав Сухарев із такою силою, що кращого прочитання твору Юрія Домбровського годі й бажати.

Юрій Невгамонний (Тригорін) та Анастасія Швець (Ніна) у виставі «Чайка» А. Чехова (Одеський академічний російський драматичний театр)

Михайло Філіпов (Штерн-Нейман) та Катерина Тенста (Мадам Смерть) у виставі «Мене хотіли вбити оці суки» Ю. Домбровського (Театр «Ермітаж», Москва)

Ганна Оцупок (Клод Франс) та Олександр Дербас (Слуга) у виставі «Очі дня (Мата Харі)» О. Грьоміної (Харківський академічний російський драматичний театр ім. О. Пушкіна)

Яскравою була й постановка «Шейлок» за п'єсою Шекспіра «Венеційський купець» (Московський театр «Et Cetera»). У виставі немає нічого традиційного: дія перенесена в сучасність із усіма її болючими питаннями. Це діалог, який ведуть єврей-лихвар Шейлок і шляхетний купець Антоніо. Вони антагоністи в усьому: релігії, світогляді, виборі духовних цінностей. Шейлока, який за прострочений вексель як плату вимагає фунт людського м'яса, грає Олександр Калягін.

На шостому театральному фестивалі «Зустрічі в Одесі» не визначали переможців, організатори зробили справжнє свято для шанувальників театру, де володарювала Мельпомена. Це була щира мистецька зустріч акторів і глядачів. Тим паче, що організатори театрального форуму провели його в рамках Першого міжнародного фестивалю культури й мистецтва «Зустрічі друзів», організаторами якого виступили міськрада Одеси та Російська державна театральна агенція за підтримки Міждержавного фонду гуманітарного співробітництва держав-учасників СНД. Саме вони профінансували приїзд московського Театру «Et Cetera» під керівництвом Олександра Калягіна та Санкт-Петербурзького театру ім. В. Ф. Комісаржевської під керівництвом Віктора Новикова.

Від такого поєднання в часі кількох фестивалів виграли передовсім одесити. Вони тепер мали змогу побувати не лише в театрі, а й на концертах зірок естради та фольклорних колективів, державного молодіжного оркестру Вірменії, хору московського Стрітенського монастиря, рок- та байк-фестивалів. Всі ці дії відбувалися просто неба на Театральній площі, на Потьомкінських сходах та Куликовому полі, а також у численних концертних залах міста.

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ
Фото надані оргкомітетом фестивалю

Соловейко з оржицького краю

Діана Петриненко народилася в селі Білоусівці (тепер – Драбівський район на Черкащині). Проте своєю малою батьківщиною Діана Гнатівна вважає родинне село Сазонівку, що в Оржицькому районі. Закінчила Київське музичне училище та Київську консерваторію (1955 року), клас професора М. Єгоричевої

Володарка рідкісного за красою голосу – лірико-колоратурне сопрано. Три роки (1955–1958) – солістка Державної хорової капели «Думка». У 1962–1988 роках – солістка Київської філармонії. Із 1991 року – професор. Викладаючи, і далі співала. Виховала цілу плеяду учнів, котрі у свою чергу здобули високі звання та визнання: Л. Монастирська, В. Базир, Н. Мойсеева, А. Пригара, М. Тищенко, Л. Ліпітюк, К. Швидка, В. Іванченко, С. Шуст. У репертуарі Діани Петриненко – українські народні пісні, твори Лисенка, Моцарта, Гайдна, Бетховена, Верді, Січинського, Стеценка, Степового, Глінки, Римського-Корсакова.

– Діано Гнатівно, куди б нас доля не закидала, чим би ми не займалися, фортуна завжди заносить у країну дитинства... Воно у вас було щасливим?!

– Хоч і припало на тяжкий довоєнний час, але справді було щасливим. Дитинство завжди здається щасливим. Коли підросла, разом з іншими дітьми пасла корів. У моїй пам'яті краса літніх світанків, пахучі луки, курява від пилюки... І все то таке до болю рідне. Пастки череду мені допомагали хлопці. Важко бувало завернути корів, попрошу хлопців, а вони мені: «Заспівай, допоможемо». І я співала пісні, які вони просили.

Співала скільки себе пам'ятаю. У дитинстві загадкою для мене була чорна «тарілка» на стіні. Все мені хотілося заглянути, що там усередині,

хто там сидить і так гарно співає... Я годинами могла слухати Зою Гайдай, Оксану Петрусенко. Можливо тому й сама почала співати дорослі пісні. Щоправда, в дитинстві була сором'язливою. Коли мене просили заспівати, я ховалася за шафу чи щось інше й співала... Співала так, поки не чула як схлипають дорослі. Мене це тішило. Значить добре співала, – думала про себе. В нашій родині у всіх були чудові голоси: у батька, мами, бабусі, брата й сестри. Кожен вів свою голосову партію.

– Враховуючи той час, дати дівчинці таке незвичне ім'я Діана, хто осмілювався?

– Я вже з'явилася на світ, а батьки все не могли вибрати ім'я. А тут у комуну приїхав уповноважений з Харкова, який і порадив назвати мене Діаною. Батькам сподобалося ім'я. Принаймні не Леніана чи Сталіна... А ось коли народилася молодша сестричка, я нарекла її Ларисою

на честь героїні «Безприданниці». Взагалі з іменами в моєму житті відбуваються якісь оказії, знаки долі. Приміром, заміж вийшла за чоловіка також із незвичним ім'ям – Гаррінальд. Його цим іменем нарекла мама, вчителька за фахом, яка свого часу прочитала однойменну поему. Щоправда, він ніколи повним іменем не представився, називав себе просто Гариком. Сина не роздумуючи назвали Тарасом, бо народився 10 березня. Хоча мали багато зауважень, мовляв краще б Валеріком назвали...

– Ви рано вийшли заміж? Як познайомилися зі своїм чоловіком?

– Ми разом навчалися в музичному училищі імені Глієра. Я на вокальному, він по класу кларнета. Час був важкий, післявоєнний. Батько мій загинув – німці розстріляли за втечу з полону. Гарик був сиротою. Залицявся зворушливо. Одружилися, коли я вже була студенткою консерваторії, а чоловік вчився на факультеті журналістики. Згодом він на телебаченні передачу «Чиста криниця». Коли народився Тарасик, ходила з ним складати іспити. Віддам дівчатам потримати в коридорі й приказую: «Як тільки я зайду в аудиторію, ви його вщипніть, щоб розплакався...» Тоді викладачі ставали поблажливішими.

– Ваш талант допомагали розкрити чудові педагоги...

– Так, мені пощастило зустріти на життєвому шляху Марію Іванівну Єгоричеву, яка вчила не тільки вокалу, а й формувала мене як особистість. У неї було чому повчитись: інтелігентна, ерудована, знала кілька мов. Якось пізніше я вже виступала у Відні на міжнародному конкурсі вокалістів і голова журі, італієць Тіто Скіпа поцікавився, хто ж мій учитель. Коли я назвала ім'я Єгоричевої, він попросив передати їй найкращі вітання й побажання. Тепер і я намагаюся своїм учням передати все найкраще. До речі, усіх своїх учнів люблю, всіх пам'ятаю. Багато їх нині по світу. Є в різних містах країни, в Росії. Частенько телефонують. Розповідають про свої успіхи й поразки, радяться як з рідною матір'ю. Зараз у пам'яті студентка з Японії Кіміко Така. Надзвичайно працелюбна й талановита. Вона чудово вивчила українську мову. Якось вийшла на

сцену Будинку вчених у кімоно – зала притихла. А коли заспівала українську народну пісню «Ой не світи місяченьку», слухачі не могли втримати сліз...

– Ваш Тарас – гордість не лише ваша, а й усієї України. Це результат виховання?

– Особливого рецепту виховання не мали. Всього було. Й до школи батьків викликали. Якось було завів два щоденники, звісно, один для кращих оцінок. Сильний вплив на Тараса мав тато. Загалом був ліричною дитиною. З дитинства також співав. Якось сестра моя сказала, що не вийде з ним на прогулянку, бо Тарасик співає на весь двір і збирає увесь люд. Бачте, педагогі розгледіли в ньому музиканта. Від початку пропонували мені: віддай його на контрабас! (сміється) Справді, коли заспівав на майдані «Україну», я не приховувала сліз радощів. Жаль, що батько не дожив до тих днів.

– Діано Гнатівно, вам пісня жити допомагає, додає оптимізму?

– А що залишається робити. У мене інших рецептів немає. Все життя співаю. Пригадую, як поїхали на гастролі. Я співаю веселу пісню, а перекладачка переплутала репертуар і читає переклад зовсім іншої, серйознішої пісні. Так публіка й не зрозуміла, де сміятися...

– Свого часу ви отримали нагороду й визнання «Мати патріота» від Федерації жінок «За мир у всьому світі»? Як ставитесь до нагород і яка вам найближча?

– До речі, на ту відзнаку Тарас відреагував приблизно так: «О-о-о!». А щодо звань, то я довго не могла звикнути до титулів, а зараз майже не виступаю, хіба що на вечірках. Дякую Богу, що пенсію трохи підвищили, а то наша двірничка бідкалася, що в неї більша. А я ж така заслужена... Просити нічого так і не навчилася. Пригадую лише, як змусила себе піти й розповісти про нашу житлову проблему. А жили ми на той час у п'ятьох на 32-х квадратних метрах: мама, я, чоловік і Тарас з дружиною. Пощастило: у 1973 році отримали квартиру, а в 1980-у чоловік пішов із життя...

– І знову повернемось у казкове дитинство. Воно нас супроводжує завжди і всюди. Чи любите повертатися в рідні краї? Що відчуваєте?

– Відчуваю тривожний стан. Все перегортаю в пам'яті. Якось їхали на конкурс вокалістів. Це трохи не за маршрутом, але я попросила заїхати до рідного села й зупинитися. Я припала до землі. Там інше повітря, інші пахощі землі. У мене серцебиття починається, так я хвилююся. Бо люблю цю землю. Нічого кращого й ріднішого не знаю. Саме там я чую голос батька: «Мій чарівний соловейко співає».

Співає Діана Петриненко. Сьогодні все рідше ми чуємо її голос в ефірі радіо та телебачення. На жаль, і дисків з її піснями не знайдете. Літа перегорнули дев'ятий десяток. Та вона не скаржиться, не вважає. Діана Петриненко молода душею, тендітна й енергійна, неповторна і сповнена оптимізму.

Туреччина. Вглиб країни

На початку вересня під патронатом CIOFF (International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Arts) у турецькому місті Ташкопру відбувся П'ятий фестиваль культур. Трохи згодом, 7–11 вересня, за підтримки цієї ж організації в Стамбулі пройшов Перший міжнародний фестиваль культури Katibim. Україну успішно представляв фольклорний ансамбль «Канарейка» за музичної підтримки групи Cloud Jam

ДОРОГА ДО ТАШКОПРУ

Коли ми ступили на турецьку землю, в мусульманському світі закінчився Рамадан. І для всіх розпочався тиждень канікул. Але про це ми здогадалися згодом, коли, виїжджаючи зі Стамбула в напрямку Ташкопру, в багатьох будинках просто не світилося. Потім, на трасі, все збагнули – колони автобусів займали практично весь простір. Коли ми зупинилися на заправках і близько спеціальних дорожніх центрів з крамницями і кав'ярнями, можна було просто загубити свій автобус – так їх було багато і майже всі вони були однаковими.

Вранці по приїзді в Ташкопру, що знаходиться за 50 км від Чорного моря, північно-східного узбережжя Туреччини, нас повели в місто. Ми почувалися мало не зірками – на вулицях з нами скрізь віталися, діти хіба що не водили навколо нас хороводи, особливо всіх цікавили наші фотокамери.

Дізнавшись, що ми з України, згадували про футбольне протистояння турецьких та українських клубів, у магазинах пригощали солодощами, в інтернет-кафе грошей спершу не брали. Така увага приємно дивувала.

У фестивальну дію було занурене все місто з центром на площі біля стародавнього моста, яким особливо пишуться ташкопрувці. Городяни загалом постійно на вулиці: як продавці, так і просто мешканці – сидять на стільчиках і п'ють чай.

Цим часом під'їхали решта груп із Грузії, Туреччини, Мексики та Індії. Зібравши всіх разом, нас повезли в Кастамону, обласний центр, якому понад три тисячі років. Місто славиться чудовими панорамами, затишними вуличками, де обов'язково на вас чекатиме чай та крамнички з ласощами.

КУЛЬТУРНИЙ ОБМІН

Із багажем приємних вражень ми повернулися в Ташкопру, де мало відбутися знайомство з іншими

групами-учасниками. І культурний обмін відбувся: турки, українці та грузини грали й танцювали своє народне, натхненно імпровізуючи. Закінчилося все протистоянням перкусій України та Грузії, після якого грузини мало не розцільували український гурт.

Через день по Ташкопру пройшов парад країн-учасниць фестивалю – з розмахом, щоправда, хода вийшла трохи розтягнутою і сумбурною. З іншого боку, поки звільняли дорогу, вдалося організувати феєричну фотосесію між групами.

Фестиваль розпочався низкою виступів на головній сцені, де в кожній країні був свій «вечір», на якому вона представляла свою культуру. Відбувся конкурс краси. Містом розгорнулись ярмарки.

З-поміж цих вечорів варто відзначити зразкову організацію виступу гурту

з Мексики. Тут було враховано все: декорації, сувеніри на вході, вишуканість музичної програми, по'єднанню з костюмованим дійством, яке вповні відобразило історію мексиканського народного костюма.

Вечір української презентації збігся з конкурсом краси, який до того ж затягнувся, тому глядачів на нашій виставі було не так багато, як хотілося б. Але Україна не могла так просто з цим змиритися, тому... виграла конкурс краси – наша співвітчизниця Світлана Павловська стала королевою Ташкопру.

СТАМБУЛ

Після закриття фестивалю в Ташкопру, день відпочивши, ми вирушили до Стамбула. Очікувалося, що тут відбуватиметься щось грандіозне за розмахом та організацією. Але з цього приводу є гарна українська приказка – «не так сталося, як гадалося».

Фестиваль культури в Стамбулі проходив уперше, і CIOFF були скоріше спостерігачами. Загалом, подія складалась із безлічі заходів різного культурницького спрямування: конкурси, художні виставки, альтернативні концерти, благодійні акції, змагання.

Можливо, організатори приділили не дуже багато часу на складання програми для учасників фестивалю культур – було таке враження, що вони хотіли дотриматись перш за все формальної частини, без урахування бажань гуртів-учасників.

Із програмою приблизно та ж історія, що і в Ташкопру – парад, виступи на п'яти сценах у різних частинах міста та масштабне закриття на великій сцені.

НАШІ В МІСТІ

Український виступ Туреччина запам'ятала – глядачі захоплено плескали Cloud Jam, які щиро і натхненно заспівали пісню про турків. Жіноча частина української делегації навіть не ховала сліз. Фольклорна труппа «Канарейка» наостанок вирішила виконати свій знаменитий танець «Полотна», який ніяк не могли виконати раніше, зважаючи на час виступів на інших сценах. Це було справді потойбічне видовище, що проникло углиб, до витоків ритуалу: легкі тканини, вимальовуючи в повітрі дивні малюнки та символи, просто заворожили всіх присутніх.

Навздогін про організаторські при-

ДОВІДКА

Організація CIOFF заснована 1970 року. Серед її основних завдань: пропагування традиційного культурного спадку, збагачення та примноження світової культурної спадщини в таких його проявах, як танець, музика, традиційні ігри та розваги, ритуали, обряди; сприяння реалізації завдань ЮНЕСКО; підтримка та співпраця з іншими міждержавними і неурядовими організаціями, які сприяють розвитку, збереженню фольклору тощо.

Зрозуміло, це не вся діяльність організації, але її мету можна визначити одним реченням: «Охорона традиційної культури, а також об'єднання представників різних культурних груп світу в одну фестивальну родину».

CIOFF загалом приваблюють невеликі міста з давньою історією. І, як правило, святкування відбуваються на території всього міста або в різних його частинах.

взяли, просто забули. Та наша група не розгубилась і вирішила поїхати в місто – виступити на одній із площ – зробити свій альтернативний вуличний концерт. Зрозуміло, організатори почали хапатися за телефони й казати, що це неможливо, але таки дали нам автобус і відвезли на набережну Іскудара.

Милуючись найпрекраснішим краєвидом Дівочої башти і старезних будівель на іншому березі, хлопці грали для власної насолоди, що передалося оточуючим. Це, на мій погляд, і є справжнім фестивалем культур, зі щирими посмішками, душевною атмосферою та натхненною імпровізацією.

Загалом турецькі фестивалі найбільше запам'яталися саме джем-сейшнами, які проходили у винайнятих музикантами помешканнях до глибокої ночі, а то й до ранку. І цей внутрішній обмін культурами дуже хотілося перенести назовні, у тій самій культурній дозі. У випадку з фестивалем, його виступами, відбувалося знайомство з іншим – у різних обрядах, костюмах, танцях є одне зерно, одна світова душа, що об'єднує всіх нас.

Олексій КАРПОВИЧ

Культура *i життя*

ПЕРЕДПЛАТА НА 2011 РІК

Триває передплата на друге півріччя

Газету «Культура і життя» мають знати всюди.

Передплатна ціна єдиної культурологічної газети на 2011 рік:

на півріччя – 72 грн

на квартал – 36 грн

на місяць – 12 грн

На кожен наступний місяць «Культуру і життя» можна передплатити до 10 числа попереднього місяця.

І будьте впевнені: завтра газета буде ще кращою, ніж сьогодні!

У передплатній ціні враховано вартість оформлення поштою абонементів на доставку газети.

Передплатний індекс:

60969

Повернулася у бронзі

Із лебединих своїх доріг повернулася у бронзі до своїх земляків і рідних поетеса Любов Забашта. Ще мить і пам'ятник Любові Забашті відкрито. Вона присіла на лавочці на алеї... Ніби нікуди й не виїздила з міста...

– Мов жива, – чую голос за спиною. Жіночка поважного віку втирає сльозу.

– Відродження будь-якої нації потрібно починати з духовності й культури, – сказав на відкритті пам'ятника міський голова Юрій Беркут. – Завдячуючи почесному громадянину нашого міста, славному земляку-меценату Юрію Коптеву, збулася давня мрія рідних, близьких та прилучан – відкрито пам'ятник на парковій алеї (скульптори Володимир та Олексій Чепелики). Тож любимо наше місто, як любила його поетеса, як любить його Юрій Коптев.

– Від хвилювання мені бракує слів, – зізнається син поетеси й викладає поруч мами на лавочці кілька примірників збірки поезій «Устами неложними», яку вже видав на її заповіт після смерті.

«Не засиджуйся довго в столиці, приїзди в Прилуки свої», – ці слова стали своєрідним заповітом для онуки поетеси Олесі Забашти, солістки Київського академічного театру оперети, яка виконала пісню «Летіли гусоньки» на слова її знаної бабусі.

Не завжди великий талант є великою добротою і великою душею. Любов Забашта – це та особистість, в якій було гармонійно поєднано материнство, любов до природи, турбота про тих, хто поруч і талант слова. Сьогодні рідко хто згадує, що вона написала чудовий твір про Марусю Чурай, присвятила ніжні рядки Стусу. В її поезіях не було «барабаних ритмів во славу епохи», а була щира, добра, людяна душа. І хай ця паркова скульптура прикрашає це чудове старовинне місто, нехай сюди приходять із квітами ті, хто шанує рідне слово, рідну мову, любить цю землю.

У знак пам'яті і шани біля пам'ятника син Ігор та онука Олеся посадили вербу.

– Хай ця верба росте й нагадує про те, що ми на цьому світі не вічні, а вічна пам'ять, яка залишається від нас, – сказав Ігор Забашта.

Із 2003 року міська бібліотека Прилук носить ім'я славної землячки Любові Забашти. Завдяки сину, створено музейну кімнату, де знаходяться книги, документи, обстановка робочого кабінету, особисті речі поетеси.

У 2005 році Прилуцька міська рада заснувала літературно-мистецьку премію імені Любові Забашти «Квітка папороті», яка присуджується за самобутні літературні та мистецькі твори, що оспівують Україну і її славних подвижників, красу Придніпровського краю, несуть любов до матері, до родини і свого народу, до рідної мови.

Фото Людмили ЧЕЧЕЛЬ

Візьміть у мене все, та не беріть любові

Прилуки потопали в чорнобривцях, а небо дарувало ще осіннє тепло. Із Ігорем Забаштою – сином поетеси, відбулася тепла і щира розмова

– На долю Вашої мами Любові, пане Ігоре, випало два кохання-випробування. Насамперед, хотілося б почути про Вашого батька Валентина, про маму, про перше кохання.

– У Прилуки, де неподалік несе свої води Удай, де народилася моя мама й жила вся її родина, вона приїхала народжувати мене. На той час мама вчилася на кораблебудівника в Одеському інституті інженерів водного транспорту. Саме там зустріла своє перше кохання – Валентина Забашту. Вчилися вони в одній групі. Тато, до речі, був Сталінським стипендіатом. Народився я навесні у квітні. Мама повернулася захищати диплом. Власне, я їй допомагав його захистити. Потім отримали призначення разом із батьком на Рибнінську судноверф. Разом із ними помандрував туди і я.

Але обставини склалися так, що підприємство було закритим, і мене потрібно було відвезти до маминих батьків на Україну. Приїхала за мною бабуся Єфросинія Семенівна Гришко, мамина мама, яка далі Ніжина нікуди не виїздила. А тут такий маршрут пододала... Та ніхто не сподівався, що почнеться війна. Мама була евакуйована з

Рибнінська на Єнісей у Красноярськ, також на судноверф. Саме там і отримала повістку, що батько пропав безвісти, а вже пізніше прийшло повідомлення, що він загинув у 1942 році неподалік Новоросійська. Весь час мною опікувалася мамина сестра Людмила, яку я, власне, називав мамою. Коли мама приїхала мене забирати, не одразу її признав. Спершу вона хотіла їхати в Одесу, де вчилася, де жили батькові родичі. Та коли приїхала зі мною до Києва, він її заполонив і не відпустив. Саме цвіли каштани. Незважаючи на руїни, місто їй дуже сподобалося...

– І ви розгорнули нову сторінку життя. До речі, як починалася мамина творча робота, пригадуєте?

– Мама влаштувалася на завод «Ленінська кузня». Працювала за спеціальністю і брала участь у випуску багатотиражки. Як і раніше, продовжувала писати вірші. Там познайомилася з письменником Аркадієм Ривліним, який на той час товаришував із Миколою Руденком. Здебільшого мама писала російською. Були й українські твори, як ось уже відома пісня «Летіли гусоньки», яку ви чули у виконанні Олесі Забашти, моєї донечки... Так ось, Микола Руденко редагував на той час журнал «Дніпро» після Андрія Малишка. Миколі Даниловичу сказали, що на заводі працює жінка, чудова поетеса, варто звернути увагу. Так мама і познайомилася з ним. Він умовив її перейти на роботу в журнал «Дніпро» завідувачкою відділу поезії. Відтоді мама перейшла на творчу роботу й почала укладати книжку. Перша збірка її поезій «Нові береги» побачила світ у 1950 році. То були вірші про війну, про людей, з якими доводилося зустрічатися. Це початок її творчого шляху. Та коли отримала перший гонорар, а то були відчутні гроші – відтоді повністю присвятила себе творчості.

– Як зароджувалися почуття з Андрієм Самійловичем Малишком, певно, пам'ятаєте...

– Так. Ми жили з мамою в будинку від заводу на бульварі Шевченка, 58. П'ятий поверх, дванадцять

квадратних метрів кімната... Та коли мама пішла із заводу, те житло хотіли відібрати, аж доки не прийшло підтвердження, що тато не пропав безвісти, а загинув. А вже у 1953 році мама отримала квартиру від Спілки письменників у будинку на вулиці Леніна, нині Богдана Хмельницького. В нас був перший під'їзд, а в п'ятому жив Андрій Самійлович. Звісно, вони могли зустрітися де завгодно: у спілці, на творчих виступах... Долю не об'їдеш. А тут ще коли й кохання... Наприкінці 56-го року мама й Андрій Самійлович поєднали свої долі. Разом прожили в любові майже чотирнадцять років.

– Як відреагували особисто Ви на такі переміни?

– Оскільки я ріс без батька, то, звісно, тягнувся до чоловічої сили, авторитету. Я вже був дорослим і самостійним, закінчував школу. Вчитися далі не мав бажання, хотів працювати. Ось тут і знадобилися чоловічі уроки. Разом із мамою мене вмовили поїхати до Одеси й вступити в інститут, де вчилися тато з мамою. Гуманітарія з мене не вийшло. В Одесі мене привітно зустріла татова сестра Неля Федорівна: допомогла з наукою, найняла репетиторів. Всі іспити склав на відмінно, окрім іноземної – на четвірку. Далі мені постійно нагадували, що тато був відмінником, і це не давало розслаблятися. Певно, татові гени перемогли... Після інституту за призначенням поїхав на Сахалін. А в

1966 році на прохання мами та Андрія Самійловича з дружиною і сином Тарасиком повернулися до Києва. Андрій Самійлович полюбив Тарасика, грав із ним у козаків-розбійників. На жаль, хвороба вирвала його з нашого життя...

Мама продовжувала працювати творчо. Одна за одною виходили книжки. Серед них драматичні поеми «Маруся Чурай», «Роксолана» та «Тернова доля» про Тараса Шевченка... Незважаючи на те, що багато часу йшло на зустрічі, творчі вечори, мама працювала ночами й ранками...

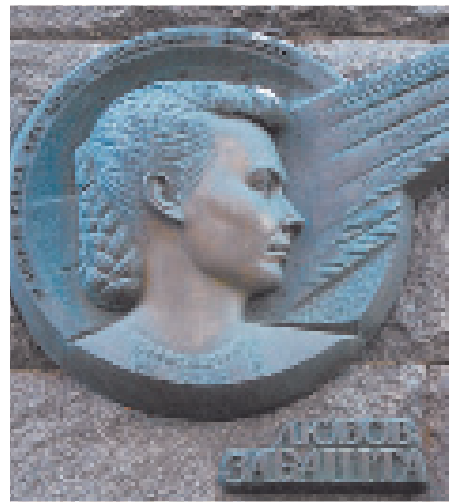
– Відомо, що Ви виконали останній мамин заповіт і видали її збірку «Устами неложними»...

– Над цією книгою мама працювала до останнього подиху. (Ігор Валентинович показує мені заповіт поетеси, у якому вона просить сина звернутися до Володимира Міщенка й передати рожеві зошити до видавництва).

Любов Забашта перебувала на лікуванні у Хмельнику. Її замучував поліартрит. Та вона не здавалася. Телефонувала й давала розпорядження, які фото краще відібрати. Мама навіть встигла купити квитки до Києва на 26 липня. А 21-го опівдні її не стало. На жаль, як і в усьому, у видавництвах почалася криза... Остання сповідь мами побачила світ лише у 2003 році.

– Імена Андрія Малишка і Любові Забашти шанують, не забувають і нині. В народі звучать їхні пісні, до пам'ятників несуть квіти...

– Про світлу пам'ять мами й Андрія Самійловича дбаємо родиною. На центральній алеї Байкового кладовища всяк помітить біломармурову постать Андрія Малишка. Цей пам'ятник з'явився завдяки мамі. До речі, як і той, що в Обухові. Тішить, що в ці дні з'явився пам'ятник мамі в Прилуках, створений відомими скульпторами Володимиром та

Олексієм Чепеликами. Богу дякувати, що в нас є меценати-земляки, яким не байдуже рідне місто. Це – Юрій Коптев. Встановлено меморіальну дошку на будинку № 68, що на вулиці Богдана Хмельницького в Києві. Онука Олеся Забашта, солістка

Київського театру оперети виконує пісні на слова Любові Василівни. Не залишається осторонь і невісточка (дружина середнього сина Георгія) Ірина Забашта. Вона проводить творчі вечори, вечори пам'яті в ліцеї «Консул», в якому працює. Побачили світ за підтримки родини і вокальні твори Любові Забашти гарним ілюстрованим виданням «Дзвонкова криниця». У Прилуках центральна бібліотека носить ім'я Любові Забашти. Щороку в бібліотеці, у день народження поетеси, відбувається вручення премії «Квіт папороті», яку заснувала Прилуцька міська рада.

Читаю вірші Любові Забашти. Душа наповнюється чистотою, вірністю й коханням. Я потоплю в ніжності й любові. Вона зірвала сонячну квітку едельвейс. Я знаходжу квітку папороті.

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

Зі збірки «Устами неложними», яку за власний кошт видав син Ігор Забашта з нагоди 85-ліття від дня народження матері

МОСТИ

О, як я жду хвилини самоти,
Вона мені наобіцяла тишу.
Коли Дніпро в човні нас заколише
І в цілім світі – тільки я і ти.
Не обдури довірливість мою,
Вона від чистоти і від чекання,
Моя любове, перша і остання...
Питаєш ти: – Чи спалено мости?
Оті скупі листівочки далекі,
Які на крилах понесли лелеки
І мовили мені:
– Прощай, прости...
Спалить мости?
Клянусь, всі спалю!..
Бо ж тебе вже так давно люблю,
Коли іще й не бачила, не знала,
Я мов молитву, кожен вірш вивчала.
А, може, краще будем будувати
Мости, а не палити і руйнувати,
Мости любові, віри, високості,
Мости надій... Життя всесильні брості,
Що нас навіки мусять об'єднати.
Твої мости через війну і кров,
Мої мости через «прощай» далеке
(Не долетять туди уже й лелеки),
А наш найвищий міст
Зведе – любов.

Одружся я з мрією смілою, чистою,
Будуть дружками в мене слова чарівні,
Хай ідуть за любов'ю моєю врочистою,
Хай озвуться піснями в мені.

Може, зрадиш? Так я ж одружилася з мрією!
І не може довіку тут бути забуття.
Ти став піснею серця, моєю надією
Не на день, не на рік – на життя!

Не весен первоцвіт, не осінь злотокудра
Зренили в серце радість і тепло, тепло, –
Твоїх очей жага, нестримана, розкута,
І подих твій, неначе м'ята-рута,
Підніс в житті мене лихий журбі на зло.

Я спокою твого повік не потривожу.
Нащо тобі не знати, що є любов, як ніж,
Що хтось віддає тобі свою хвилину кожную,
І душу нагорьовану, тривожну.
І золото осінніх роздоріж.

Нащо тобі те знати?.. Мене чекають люди.
Я серце їм віддам і переллю в пісні

І радість, і печаль... І хто ж мене осудить,
Що я люблю тебе у мріях та у сні?..

А може, дам комусь тепла у серце щире,
А може, сили дам в хвилину нелегку?
А може, хтось черпне у мене правди-віри –
І вигоїть печаль моя пісенна ліра, –
Отим-бо я й щаслива на віку.

О, заходь в мою хату. Мій соколе,
Дай упитися вітром і зливою.
Плинуть хмари холодні зокола,
Я без тебе не буду щасливою.

Я без тебе сліпою ходитиму
До Дніпра, де не раз ми стрічалися.
Тільки спомин у серці носитиму
Про ті весни, як ми милувалися.

Лиш за рік із тобою, мій буряний.
Більше щастя і долі я звідала,
Ніж за ціле життя те охмурене,
Що судьба мені мачуха видала.

Коли тебе чекаю я вночі
З великою тривожною любов'ю,
В моєму серці сходяться мечі,
Й воно само до ранку сходить кров'ю.

Мабуть тому тривога нам дана,
Щоб оновлять любов в її горнилі,
Щоб воскресла вона в радості і силі.
Неначе вічні древні письмена.

Я чекала тебе сто літ,
Як місяць чекають народи.
Вийшов ти з золотих воріт
Всім невірочим на подив.

Був Славути тоді від бур
Величавим, як Чорне море,
Ти пройшов крізь розлуку мур
Так, як сонце в темницю приходиться.

Червоніли десь вдалині
Капітана Грея вітрила.
І не вірилось все мені,
Що я щастя те заслужила.

Сонце падало на піски,
На Дніпро, що в льоди закований,

А Сольвейг ішла здалеки,
Твоїм співом навік зачудована.

Мене ти можеш вбить і воскресити,
І знову над безоднею я встала,
І щастя тягнеться тонка, тоненька нить.
Вона ще є? Чи я її порвала?

Чи ти порвав? І ти в однім кінці
Землі великої, а я на другім боці.
І згасли сонця теплі промінці,
А я стою при крижанім потоці.

Як манить він, затягує, зове,
Ступи лиш крок – і вже не буде муки.
Боюсь тебе я, царство льодове,
Передпокій довічної розлуки.

Чи припаду до рідної душі,
І чи нап'юся сили життєвої?
Чи, може, знов нових доріг розвої
Безжально кинуть серце на ножі?

Яремче, 1958

1957

Ти – злиток сонця,
Ти – вогонь і грім,
Ти – тихий дощик, що напоїть душу,
Ти – зрілий муж, якому все під силу.
І ти – дитя, хлоп'я мале ніжне,
Ти – шлях в степу. Легкий і білосніжний,
І ти – важкий, буремний океан.

Я розгубилася, не можу зрозуміти:
Тобі потрібна мати чи сестриця,
Душа крилата й чиста, ніби птиця,
Чи лід, який ти мусиш розтопити?

Тобі потрібні ніжність а чи гнів?
Покірність і завбачливість чи, може,
Лиш поводитир, який направить зможе
Той океан, що вийшов з берегів?

1959

ДРУЖЕ МІЙ

Друже мій, це ж тебе я так довго шукала по світу,
Це ж про тебе неслися дівочі, нездійснені сни,
Твоїх віршів слова я збираю. Немов самоцвіти,
Мов трояндовий квіт для моєї гіркої весни.

Я за тисячі верст твоє серце відчую гаряче,
Я в дорогу візьму твої вірші юнацькі, п'янкі...
Кожне слово, як хміль, кожне пам'ятне слово, неначе
Блиск очей дорогих, ніжний дотик твоєї руки...

Львівщина вшановує Маркіяна Шашкевича

У районах області тривають заходи з нагоди 200-ліття від дня народження письменника і священика Маркіяна Шашкевича

Минулої неділі в селі Деревня Жовківського району на Львівщині відбулось урочисте відкриття меморіальної дошки на приміщенні плебанії (священничий будинок), де жив Маркіян Шашкевич зі своєю дружиною Юлією Крушинською, та кімнати-музею його пам'яті у приміщенні адміністративного будинку сільської ради.

Село Деревня цікаве тим, що тут збереглась дерев'яна церква Різдва Богородиці, у якій вінчався Маркіян Шашкевич, і плебанія, де жила священича сім'я Крушинських, з якої походила його дружина Юлія. Плебанії вже понад двісті років, але вона добре збереглась. Зараз там живе теперішній парох села.

Майбутній священик Маркіян Шашкевич познайомився з Юлією Крушинською завдяки двом її братам, із якими він навчався у семінарії, а пізніше в університеті. Молода сім'я прожила в цьому селі перших півроку свого подружнього життя, й цей час був найщасливішим для них. Доля їх швидко розлучила: отець Маркіян Шашкевич помер у віці 32 років, а його дружина прожила понад дев'яносто років.

Поховала двох своїх синів. Справді трагічна доля жінки, яка надихала на творчість будителя галицької землі...

Про це згадував під час урочистої церемонії відкриття меморіальної дошки львівський поет Роман

Лубківський, зусиллями якого був відкритий музей і відновлена плебанія в селі Підлисса Золочівського району, де народився Маркіян Шашкевич, і музей «Русалка Дністровая» у Львові. А також чимало львівських науковців, членів Шашкевицької комісії, яка вивчає його спадщину і видає твори, начальник обласного управління культури Сергій Бурко, який теж прибув на сільське свято, представники районної і сільської влади.

Цей куточок села справді унікальний: церковне подвір'я зі старезними липами, які зберігають ауру

Шашкевича, луг і річка, зовсім поруч – плебанія, стара дерев'яна комора. Тільки під накриттям, де колись, мабуть, стояв віз, нині припаркований автомобіль священика... Якби не це, можна уявно перенестися на сто двадвісті років назад. Як зазначив Роман Лубківський, тут зберігся готовий музейний комплекс, то ж районній і місцевій владі варто подумати над тим, аби збудувати новий будинок для священика, а в плебанії відкрити музей.

Вшанування пам'яті Маркіяна Шашкевича відбулося також у селі Нестаничах Радехівського району, де збереглась дерев'яна церква, у якій колись відправляв отець Маркіян і виголошував проповіді українською мовою, а не польською, німецькою чи латиною, як тоді вимагалось.

У Нестаничах, біля пам'ятника поетові, відбулися панахида та віче, у якому взяли участь мешканці села, а також діячі культури з області, районні урядовці. На віче затвердили організаційний і виконавчий комітет зі створення в Нестаничах меморіального комплексу й заснували фонд для забезпечення робіт коштами. До комітету, окрім представників місцевої влади, обрано поета, громадського й політичного діяча Романа Лубківського, професора Петра Сікорського, лауреата Національної премії ім. Тараса Шевченка Йосипа Парубочого, освітян, культурних діячів.

Подібні урочистості відбудуться й у селі Новосілки Бузького району на Львівщині, де служив священиком Маркіян Шашкевич, у місті Бережани Тернопільської області, де він навчався у гімназії, і у Львові.

Надія ПАСТЕРНАК
Фото Йосипа МАРУХНЯКА

ПОВІДОМЛЕННЯ	Отримувач платежу: ДП «Газетно-журнальне видавництво» р/р 37128003000584 в УДК м. Києва МФО 820019, Код 16482679																								
КАСИР	П.І.Б. _____ Адреса доставки: індекс _____ м. _____ вул. _____ буд. № _____ кв. _____ домофон _____ тел. _____ Передплата на газету «Культура і життя» на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 12,00 грн)																								
	<table border="1"> <tr> <td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td> </tr> <tr> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12														
	Сума, грн _____ Платник (підпис) _____																								
КВИТАНЦІЯ	Отримувач платежу: ДП «Газетно-журнальне видавництво» р/р 37128003000584 в УДК м. Києва МФО 820019, Код 16482679																								
КАСИР	П.І.Б. _____ Адреса доставки: індекс _____ м. _____ вул. _____ буд. № _____ кв. _____ домофон _____ тел. _____ Передплата на газету «Культура і життя» на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 12,00 грн)																								
	<table border="1"> <tr> <td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td> </tr> <tr> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12														
	Сума, грн _____ Платник (підпис) _____																								

Для того щоб передплатити газету «Культура і життя», необхідно:

- заповнити квитанцію;
- сплатити в будь-якому банку;
- надіслати копію оплаченої квитанції
 - поштою: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; – факсом: (044) 498–2363, 498–2364;
 - електронною поштою: sydorenko.iryana@gmail.com.

Щодо передплати звертатися до Ірини Сидоренко. Тел./факс: (044) 498–2364

Газета «Культура і життя»

Засновники: Міністерство культури і туризму України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети

Видавець: Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України
Директор Олесь БІЛАШ

Головний редактор
Людмила ГНАТЮК

Склад Видавничої ради

Олесь Білаш – директор видавництва, Вікторія Лісничка – заступник міністра культури України, Олена Чередниченко – завісатором взаємодії зі ЗМІ та зв'язків із громадськістю МКТ, Олена Воронько – начальник відділу театрального мистецтва МКТ, Лариса Лебедівна – завісатором мовної політики МКТ, Михайло Швед – начальник відділу музичного та циркового мистецтва МКТ, Ольга Дарибогова – начальник управління міжнародних зв'язків МКТ, Ольга Голинська – головний редактор журналу «Музика», Наталя Потушняк – головний редактор журналу «Театрально-концертний Київ», Алла Підлужна – головний редактор журналу «Український театр», Марія Хрущак – головний редактор журналу «Українська культура», Орест Когут – головний редактор видавництва.

Виходить із 7 жовтня 1923 року. Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 1026 від 26.10.1994 р.
Передплатний індекс 60969
Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Телефон, факс: (044) 498–2365
e-mail: nvu.kultura@gmail.com
http://www.uaculture.info

Друк: ТОВ «Мега-Поліграф»,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14

Редакція залишає за собою право на редагування отриманих матеріалів без узгодження з автором.

Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції.

Матеріали, опубліковані в газеті «Культура і життя», є інтелектуальною власністю редакції і не можуть бути відтворені у будь-якій формі без письмового дозволу видавця.
При використанні публікацій посилання обов'язкове.

Наклад 2000
© «Культура і життя»

Ціна договірна

«ФІРМОВІ» СУХАРИКИ ДО ЧАЮ ВІД ТАМАРИ ІВАНІВНИ ЛУЦЕНКО

Сьогодні читачів «КіЖ» пригощає берегиня незабутнього поета-пісняра Дмитра Луценка – пані Тамара.

Ті, хто вже спробував цю смакоту – дивовижний «пряничний» дух з медовою ноткою не забудуть ніколи.

Отже, беремо по склянці ядер волоських горіхів та промитих родзинок, січемо їх ножом, збиваємо 3 яйця з 1,5 склянки цукру, чайну ложку (без верху) соди гасимо столовою ложкою сметани, додаємо на вістрі ножа ванілін та сіль і 3 столові ложки олії (або ж 1 столову ложку олії та 2 вершкового масла чи маргарину).

Перемішавши, всипаємо борошно (скільки візьме тісто) і вимішуємо, щоб не було дуже круте, але тугіше ніж на вареники.

Ділимо на шматочки, робимо «ковбаски», розкладаємо на декові, обкачавши низ у борошні. Перш ніж поставити в духовку, вмочуємо у воду руку і проводимо по верху «ковбасок», аби пригасити смак соди.

Печемо на середньому вогні півгодини, гарячі «ковбаски» нарізаємо скибочками завтовшки 2 см.

Печиво, або «фірмові» сухарики готові і чудово зберігаються кілька днів.

«На здоров'я!» – каже Тамара Іванівна.